

**SPRÅKMEDVETEN UNDERVISNING I
SVENSKA
ETT MATERIALPAKET TILL ÅRSKURS 7**

Lotta Vähäjlkkä

Magisteravhandling i svenska
Jyväskylä universitet
Institutionen för språk- och
kommunikationsstudier
Hösten 2019

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta: Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos: Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Tekijä: Lotta Vähäylikkä	
Työn nimi: Språkmedveten undervisning i svenska: ett materialpaket till årskurs 7	
Oppiaine: Ruotsin kieli	Työn laji: Pro gradu -tutkielma
Aika: Joulukuu 2019	Sivumäärä: 51 + 43 (liitteet)
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tämän tutkielman tarkoituksena on luoda seitsemännelle vuosiluokalle aineistopaketti, jonka lähtökohtana on kielitietoisuus. Aineistopaketti perustuu teoreettiseen viitekehykseen ja 7.-luokkalaisilla teetettyyn kyselyyn. Tutkielma on osa Jyväskylän yliopiston <i>Häng med i svängarna – på svenska!</i> -hanketta.</p> <p>Teoriatausta sisältää keskeisen kielitietoisuus-käsitteen tarkastelua eri näkökulmista. Kielitietoisuus on keskeinen osa uusinta peruskoulun opetussuunnitelmaa, mutta käsitteenä se on monimutkainen ja sitä voidaan tarkastella laajasti tai suppeasti. Käsite sisältää myös useita alakäsitteitä, jotka sekoittuvat helposti keskenään. Lisäksi käsittelen teoriataustassa teini-ikään liittyviä piirteitä ja niiden vaikutusta kielten opetukseen. Esittelen teoriataustassa myös ruotsin kielen asemaa Suomessa sekä digitaalisten välineiden käyttöä kielten opetuksessa.</p> <p>Materiaalipaketin suunnittelun tukena käytin 7.-luokkalaisille suunnattua kyselyä, jossa selvitin heidän ajatuksiaan ruotsin ja muiden kielen käytöstä koulussa ja sen ulkopuolella. Toteutin kyselyn kevään 2019 aikana kahdessa keskisuomalaisessa koulussa. Analysoin aineiston Webropol-analysityökalun avulla sekä kvalitatiivisesti että kvantitatiivisesti. Vastauksista kävi ilmi, että vaikka useimmat olivat saaneet tarpeeksi tietoa ruotsin kielen käyttömahdollisuuksista koulun ulkopuolella, he eivät kokeneet tarvitsevansa sitä vapaa-ajallaan. Kyselyn tulosten mukaan ruotsin kieli nähdään sekä hyödyllisenä että turhana kielenä.</p> <p>Teoriataustan ja kyselyn pohjalta loin materiaalipaketin, joka sisältää kuusi teemaa ja 20 tehtävää alatehtävineen. Osa tehtävistä on suunniteltu <i>Häng med i svängarna – på svenska!</i> -hankkeen puitteissa. Materiaalipaketin tarkoituksena on lisätä ja herättää kielitietoisuutta oppilaissa, ja tehtävät ovat sovellettavissa eri ikäluokille. Aineisto on vapaasti käytettävissä JYXissä.</p>	
Asiasanat: svenska språket, språkmedvetenhet, materialpaket, högstadium	
Säilytyspaikka: JYX	
Muita tietoja	

Innehåll

1 INLEDNING	4
1.1. Syfte	5
1.2. Projektet Häng med i svängarna – på svenska!	6
1.3. Tidigare studier	7
1.4. Disposition	8
2 MATERIAL OCH METOD	10
2.1. Målgrupp	10
2.2. Materialinsamling och metod.....	10
2.3. Materialpaketet.....	11
3 TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	13
3.1. Språkmedvetenhet	13
3.1.1. Terminologi och definitioner av språkmedvetenhet.....	14
3.1.2. Språkmedvetenhet i GLGU 2014	16
3.1.3. Språkmedvetenhet i undervisningen	17
3.1.4. Fem olika dimensioner av språkmedvetenhet	21
3.2. Tonåringar som inlärare av språk.....	23
3.2.1. Förändringar under tonåren.....	23
3.2.2. Andraspråksinläring	24
3.2.3. Ålder och språkinläring.....	25
3.2.4. Att undervisa ungdomar	26
3.3. Svenskans ställning i finska skolor	27
3.4. GLGU som utgångspunkt till materialpaketet	29
3.5. Användning av digitala verktyg och sociala medier i undervisningen	31
4 RESULTAT OCH ANALYS AV ENKÄTEN	32
4.1. Användning och inläring av olika språk bland elever.....	32
4.2. Svenska utanför skolan.....	34
4.3. Svenska i skolan	37
4.4. Öppna svar.....	39
4.5. Sammanfattning	41
5 SAMMANFATTANDE DISKUSSION	43
LITTERATUR	47
BILAGOR	
BILAGA 1: Enkät	52
BILAGA 2: Materialpaket	55

1 INLEDNING

I dagens globaliserade värld har språkmedvetenheten blivit ett allt viktigare tema (se t.ex. Aalto & Tarnanen 2015). Dufva och Salo (2015: 212) konstaterar att flerspråkighet nuförtiden ses som en normal företeelse och enspråkighet betraktas snarast som något ovanligt. Dessutom presenteras språkmedvetenhet i Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen (GLGU 2014) och det är fråga om ett centralt begrepp för all undervisning i skolan. Den finländska läroplanen betonar språkets betydelse, och enligt GLGU (2014) är alla lärare språklärare i sitt ämne. I GLGU (2014: 348) betonas att ”språkundervisningen är en del av språkpedagogiken och fostran till språkmedvetenhet”. Därtill framhävs kulturell mångfald och förståelsen mellan olika grupper vilket den språkmedvetna undervisningen siktar på (GLGU 2014). Även om språkmedvetenheten är en central del av den finländska läroplanen, kan det vara oklart för lärarna hur de förverkligar idén om språkmedveten undervisning (se t.ex. Gök & Rajala 2017, Hutka 2019).

Begreppet språkmedvetenhet har sina rötter på 1960-talet och Eric Hawkins undersökningar kring temat (Svalberg 2016: 5). Nuförtiden är språkmedvetenhet ett komplext begrepp som diskuteras ur flera olika synvinklar (Sopanen 2018). Begreppet kan syfta till exempel till språklig medvetenhet, kunskap om språk eller metalingvistisk medvetenhet (Cenoz & Gorter 2017: ix). Språkmedvetenhet kan även ha en flerspråkig inriktning (Candelier 2017). Temat har utforskats i högre grad under de senaste åren.

Enligt Tuokko (2009) och Pohjala (2010) har högstadielävers kunskaper och motivation i svenska sjunkit. Dessutom har antalet årsveckotimmar sjunkit från 9 till 6, vilket betyder att eleverna har 228 timmar undervisning i svenska under årskurserna 7–9. I jämförelse med A-språket har eleverna 608 timmar undervisning. Även lärarna är av den åsikten att det är för lite svenskundervisning. Pohjala (2010) påpekar att man därför borde betona muntliga kunskaper och hörförståelse i undervisningen. Ett sätt att förbättra elevernas kunskaper i svenska skulle enligt Pohjala (2010) kunna vara att skapa autentiska situationer för språkanvändning. Tuokko (2009) för sin del anser att man på alla möjliga sätt borde försöka göra svenskan mer motiverande. Svenskans ställning i finska skolor har även diskuterats i offentligheten.

Fortfarande diskuterar man den obligatoriska svenskundervisningens roll och frågan delar finländarnas åsikter (A-studio 5.8.2019).

Eftersom det finns brister i högstadieelevers kunskaper i svenska och eftersom man samtidigt betonar språkmedvetenheten och flerspråkigheten, vill jag i min avhandling kombinera dessa aspekter och skapa ett materialpaket till årskurs 7. Materialpaketet ska fungera som stödmaterial för att öka och väcka elevernas språkmedvetenhet och samtidigt förbättra deras kunskaper i svenska.

Idén till temat kom från projektet *Häng med i svängarna – på svenska!* som jag har deltagit i (se avsnitt 1.2). En del av övningarna i materialpaketet har planerats tillsammans med projektgruppen och de har även testats i praktiken av elever som har deltagit i projektet. Vissa övningar planeras och väljs på grund av den teoretiska bakgrunden och enkätsvaren.

1.1. Syfte

Syftet med denna avhandling är att skapa ett materialpaket till årskurs 7 som kan fungera som ett hjälpmedel när man vill öka elevernas språkmedvetenhet. För att uppnå detta syfte ska jag redogöra för begreppet språkmedvetenhet och centrala pedagogiska aspekter som man ska ta hänsyn till när man undervisar ungdomar. Dessutom ska jag ta reda på sjundeklassisters åsikter om deras språkanvändning i och utanför skolan, och dessa svar ska jag beakta i planeringen av materialpaketet.

I min avhandling vill jag svara på följande forskningsfrågor:

1. Hur har man definierat begreppet *språkmedvetenhet* inom tidigare forskning?
2. Hur beaktas enkätsvaren vid planeringen av materialpaketet?
3. Hur förverkligas tanken om att öka språkmedvetenhet i materialpaketet?

Denna magisteravhandling består av tre delar. Den teoretiska delen svarar på den första forskningsfrågan. Den andra forskningsfrågan undersöks med hjälp av en enkät som skickas till elever på årskurs 7 i två skolor. Den sista delen, materialpaketet, är den praktiska delen av studien och meningen är att den ska ge svar på den sista forskningsfrågan.

1.2. Projektet Häng med i svängarna – på svenska!

Som jag påpekat i avsnitt 1.1 ovan, är denna avhandling en del av projektet *Häng med i svängarna – på svenska!*. Det är fråga om ett utvecklingsprojekt som finansieras av Svenska kulturfonden under åren 2018–2021 och projektet är en del av programmet *Hallå!*. Pedagogiska och psykologiska fakulteten vid Jyväskylä universitet är ansvarig för projektet och projektledaren är FD, lektorn i pedagogik Kati Kajander. Projektet siktar på att öka högstadieelevernas språkmedvetenhet och uppmuntra dem att använda svenska språket i sin vardag och därmed skapa möjligheter att även hålla svenska språket som en naturlig del av fortsatta studier och i arbetslivet. Den teoretiska ramen för projektet består av bland annat GLGU (2014) och Green-Vänttinens m.fl. (2010, se även avsnitt 1.3) undersökning. Projektgruppen består av sju studenter och lärarna Katja Mäntylä, Paulina Nyman-Koskinen och Helena Höylä från institutionen för språk- och kommunikationsstudier. Även Pia Bärlund från Jyväskylä stad är med i projektet. Studenterna har planerat och förverkligat övningar till skolor och min uppgift har dessutom varit att kontrollera språket i övningarna. Vi har inte haft någon tydlig arbetsfördelning utan vi har planerat övningarna tillsammans genom att diskutera frågor med anknytning till projektet.

Under våren 2019 deltog två skolor i Mellersta Finland i projektet som genomfördes i form av en lekfull tävling. Projektgruppen samarbetade med svensklärarna i dessa skolor. Vi i projektgruppen planerade sju övningar som publicerades och lämnades in via den virtuella undervisningsmiljön Showbie. Övningarna planerades så att vi diskuterade våra egna idéer och utvecklade dem vidare. Övningarna inspirerar eleverna att upptäcka svenska språket i det vardagliga livet och ökar deras språkmedvetenhet. Exempel på övningar är att eleverna skulle söka båtbiljetter och information om båtresan på svenska och ta bilder på svenskspråkiga ting som de upptäcker i sin vardagliga miljö. Den klass som samlade mest poäng i tävlingen fick delta i en svensklektion i Superpark Jyväskylä som projektet samarbetade med. Projektgruppen planerade en kinestetisk svensklektion som genomfördes där, men eleverna hade även fritid i slutet av lektionen.

1.3. Tidigare studier

Språkmedvetenhet är ett tema som har undersökts ur många olika synvinklar (se t.ex. James & Garrett 1992). Som jag nämnde i avsnitt 1 ovan, började Eric Hawkins forska i språkmedvetenhet på 1960-talet (Svalberg 2016: 5) och hans undersökningar kring temat har varit centrala och banbrytande. Begreppet språkmedvetenhet är komplext vilket orsakar svårigheter när det gäller studier som handlar om olika aspekter av språkmedvetenhet, såsom språklig medvetenhet, metalingvistisk medvetenhet eller språkmedvetenhet som behandlas i den finländska läroplanen. I läroplanen förekom detta begrepp för första gången år 2014 (GLGU 2014) och därefter har man börjat undersöka temat i större utsträckning i Finland.

Hutka (2019) undersökte i sin magisteravhandling svensk- och engelsklärarens uppfattningar om språkmedvetenhet och dess roll i undervisningen. Undersökningen genomfördes med hjälp av etnografisk metod och materialet samlades in genom intervjuer och observationer som även delvis spelades in på video. Som analysmetod använde hon innehållsanalys och samtalsanalys och materialet analyserade hon kvalitativt. I avhandlingen intervjuades och observerades två språklärare som undervisar i engelska och svenska. Enligt resultaten definierar lärarna språkmedvetenhet ur många olika synvinklar, men mest synlig är deras egen synvinkel. Definitioner handlar bland annat om att fungera som språkliga förebilder samt att undervisa språklig medvetenhet och grammatik. Lärarna upplever dock att språkmedvetenheten är aningen oklart och de skulle behöva fortbildning för att kunna förverkliga tanken på språkligt medvetna lektioner.

Göks och Rajalas (2017) magisteravhandling handlar om lärares språkmedvetenhet på lågstadiet. Syftet med undersökningen var att kartlägga hur lågstadielärare förverkligar tanken om språkmedvetenhet i sitt arbete och lärarnas uppfattningar om begreppet språkmedvetenhet. I likhet med Hutka (2019) samlades materialet in genom intervjuer, observationer och videospelningar. Materialet analyserades med hjälp av tematisk analysmetod. Utgående från materialet kan tre teman nämnas: läraren som språklig förebild, läraren som språklärare i sitt ämne, och pedagogiska metoder som läraren använder i undervisningen i syfte att främja språkmedvetenhet. Resultaten visar att de pedagogiska val som lärarna gör stödjer elevernas språkmedvetenhet. Det finns dock ett behov av precisering av begreppet språkmedvetenhet i

skolmiljön. I ljuset av resultaten är det viktigt att känna till eleverna för att kunna utnyttja språkmedvetna arbetssätt i undervisningen.

Tuokkos (2009) undersökning om elevers kunskaper och motivation i svenska som skolämne i årskurs 9 visar att det finns skillnader mellan flickor och pojkar gällande elevernas attityd. I undersökningen kom det fram att flickorna anser sig ha nytta av svenska, men att ämnet inte är av ett speciellt stort intresse. Det finns dock en stor skillnad mellan de flickor som ska fortsätta till gymnasiet och de som siktar på yrkesutbildning. De flickor som planerade gymnasieutbildning hade mest positiva tankar gällande svenskan medan de som var intresserade av en yrkesutbildning såg svenskan som ett onyttigt ämne. Pojkarna hade däremot en negativ attityd till svenska oberoende av deras framtidsplaner.

När det gäller elevernas färdigheter i svenska i årskurs 9 finns det skillnader mellan receptiva, skriftliga och muntliga kunskaper. Eleverna presterade bäst när de receptiva färdigheterna testades. Ungefär hälften av eleverna var på nivå A2.1 eller högre (54 %) och 41 procent nådde nivå A1.3 eller lägre. Den receptiva färdighetsnivån motsvarade i genomsnitt goda kunskaper. I fråga om produktiva färdigheter uppnådde inte alla nivån A1.1. I genomsnitt motsvarade elevernas skriftliga kunskaper betyget 7 och de muntliga färdigheterna betygen 6–7. Flickorna klarade sig bättre på proven än pojkarna i alla delområden. (Tuokko 2009.)

En studie av Green-Vänttinen m.fl. (2010) visar att även gymnasieelever förhåller sig kritiska till läromedel i svenskundervisning även om den dominerande attityden till svenska bland undersökningsgruppen var positiv. Enligt gymnasisterna spelar läroboken en för stor roll i svenskundervisningen och de skulle vilja ha mera autentiska inlärningsmiljöer.

I den finska kontexten har man undersökt hur lärarna upplever begreppet språkmedvetenhet och hur det syns i deras arbete som lärare. Dessutom har man undersökt elevernas attityder till svenska. Man har dock inte fäst så mycket uppmärksamhet vid elevernas synvinkel när det gäller att väcka språkmedvetenhet hos dem, och därför står eleverna i centrum för denna avhandling. Dessutom vill jag med hjälp av materialpaketet uppmuntra och bidra till en mer positiv attityd till att lära sig svenska genom att skapa mer varierande material.

1.4. Disposition

Denna avhandling har inletts med en presentation av temat och syftet i kapitel 1. Dessutom har jag redogjort för projektet *Häng med i svängarna – på svenska!* och tidigare studier. I kapitel 2 presenterar och motiverar jag valet av material och metod. Därefter följer de teoretiska utgångspunkterna för studien i kapitel 3. Först behandlar jag begreppet språkmedvetenhet med speciell hänsyn till de aspekter som är viktiga med tanke på avhandlingens syfte. Därefter följer en diskussion kring aspekter som man ska ta hänsyn till vid undervisningen av tonåringar. Dessutom presenterar jag kort svenskans ställning i finska skolor. Kapitel 3 innehåller även ett avsnitt om GLGU som utgångspunkt till materialpaketet samt användning av digitala verktyg. I kapitel 4 presenterar och analyserar jag resultaten av min enkätundersökning, och till sist följer en sammanfattande diskussion. I slutet av avhandlingen finns enkäten och materialpaketet som bilagor.

2 MATERIAL OCH METOD

I detta kapitel presenterar jag målgruppen, metoden och materialet för undersökningen. Dessutom innehåller kapitlet information om materialpaketet.

2.1. Målgrupp

Målgruppen i denna undersökning består av elever på årskurs 7 i högstadiet. Med hjälp av en enkät ska jag kartlägga elevernas tankar om sin språkanvändning och språkmedvetenhet. Jag har valt den här målgruppen eftersom materialpaketen i magisteravhandlingar ofta har varit inriktade mot småbarn (t.ex. Koivu 2016), lågstadiet (t.ex. Karppanen 2016) eller gymnasiet (t.ex. Uusitalo 2017). Dessutom har den tidigare kartläggningen av Tuokko (2009) visat att det finns brister i högstadielevens motivation i att lära sig svenska. Tuokko (2009) konstaterar att man borde fästa uppmärksamhet på att göra svenskundervisningen mer motiverande på alla möjliga sätt.

2.2. Materialinsamling och metod

För att elevernas röst skulle höras i läromaterialet har jag gjort en enkät (bilaga 1) och skickat den till två skolor i Mellersta Finland. Enkäten innehåller mest flervalfrågor, men även till exempel frågor där informanterna ska fortsätta meningar. Enkäten finns tillgänglig i digital form och den har skapats med hjälp av Webropol. Materialet för enkätundersökningen består av 18 svar som har samlats in under våren 2019.

Tuomi och Sarajärvi (2018: 84) konstaterar att enkäter används speciellt när man vill veta vad någon tänker eller varför någon agerar på ett visst sätt. Alanen (2011: 147) fortsätter att det är centralt att fundera på vad man vill få fram med hjälp av enkäten. Hon påpekar dock att en enkätundersökning också har sina nackdelar. Informanter kan till exempel vara oärliga eller hoppa över några frågor. Med hjälp av enkäten kan man dock få mycket information snabbt. Jag har valt enkäten som materialinsamlingsmetod eftersom jag i denna undersökning vill kartlägga elevernas tankar som jag kan använda som stöd vid planeringen av materialpaketet.

Med hjälp av enkäten kan jag få svar av eleverna och av praktiska skäl är enkäten enklast att genomföra.

Jag analyserar materialet med hjälp av analysverktyget Webropol. Materialet analyseras både kvantitativt och kvalitativt. Enkäten innehåller många flervalsfrågor, och jag analyserar dem kvantitativt medan meningarna med öppna svar analyserar jag kvalitativt. Dessutom bes informanterna motivera eller precisera sina svar i vissa flervalsfrågor och även dessa analyserar jag kvalitativt.

Den forskningsetiska aspekten har jag beaktat genom att eleverna har informerats om de principer som gäller för dataskydd vid Jyväskylä universitet, och jag har fått ett skriftligt forskningstillstånd av elevernas föräldrar. I enkäten ingår inte några personliga uppgifter såsom namn eller ålder.

2.3. Materialpaketet

Även om det har gjorts ganska många materialpaket i magisteravhandlingar finns det inte någon definition av begreppet. I denna avhandling avser jag med *materialpaket* en samling övningar som delvis har planerats inom projektet *Häng med i svängarna – på svenska!* och som jag delvis har skapat med hjälp av den teoretiska bakgrunden och enkätundersökningen. Lärare kan utnyttja materialpaketet i undervisningen. Det centrala i materialpaketet kommer att vara att bidra till elevernas ökade språkmedvetenhet. Dessutom vill jag med hjälp av enkätsvaren få fram elevernas syn på svenska och vad som skulle vara intressant innehåll i svenskundervisning. Materialpaketet är inte ett komplett läromaterial utan det övergripande syftet är att det kan användas som stöd i undervisningen eller på fritiden.

Valet av övningar till materialpaketet sker med hjälp av den teoretiska bakgrunden och enkätsvaren. Övningar till materialpaketet planeras delvis som samarbete inom projektgruppen *Häng med i svängarna – på svenska!*. Materialpaketet består av sex teman och varje tema innehåller olika övningar. Övningarna är planerade med tanke på årskurs 7, men de kan differentieras till högre och lägre nivåer till exempel med hjälp av stöd eller extra frågor. Instruktionerna står på finska och svenska. Materialpaketet återfinns som bilaga 2 i denna avhandling. Teman i materialpaketet kommer att vara uppvärmning, att planera en resa, framme

i Sverige, sociala medier, danska och norska samt jämför språken. I slutet av paketet finns en sammanfattande självutvärdering. De övningar som har testats inom projektet *Häng med i svängarna – på svenska!* är följande: Övning 1 och 3 i tema 1, övning 2 i tema 2 samt övningar 2 och 4 i tema 3.

3 TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

I detta kapitel redogör jag för de viktigaste begreppen och teoretiska aspekter i min studie. Först diskuterar jag begreppet språkmedvetenhet ur olika synvinklar, därefter presenterar jag aspekter som är viktiga när man undervisar tonåringar. Dessutom handlar jag kort om svenskans ställning i finska skolor samt tidigare studier. Till sist behandlar jag GLGU som utgångspunkt till materialpaketet samt användning av digitala verktyg i undervisningen.

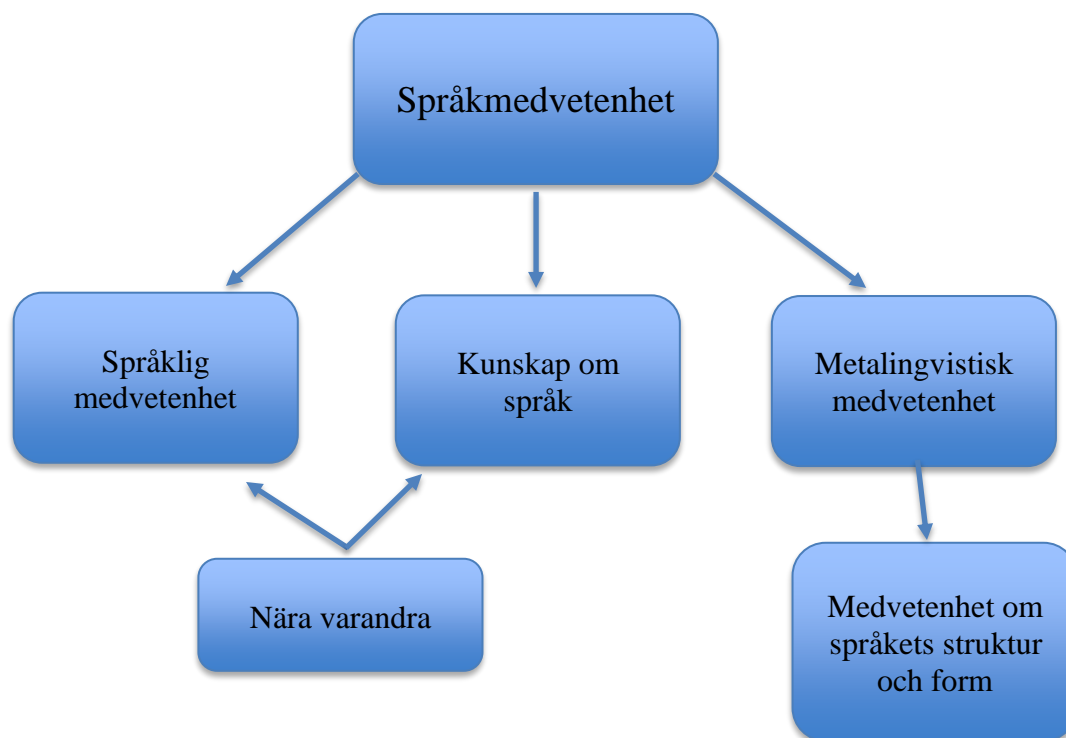
3.1. Språkmedvetenhet

Som nämnts i kapitel 1, började forskning kring begreppet språkmedvetenhet på 1960-talet när Eric Hawkins skrev om sina tankar kring LA (*language awareness*) som en förbindelse mellan olika skolämnen och mellan personer med olika bakgrund och språk (se t.ex. Svalberg 2016, Latomaa m.fl. 2017). Begreppet språkmedvetenhet härstammar från Storbritannien där Hawkins uppmärksammade oron över elevers försämrade kunskaper i att skriva och läsa (Svalberg 2016: 5). Syftet med Hawkins pionjärarbete var att språket skulle vara centralt i all undervisning och därmed ville han förbättra elevernas kunskaper. Även om hans tankar inte fick den inverkan som han önskade, fortsätter det vetenskapliga arbetet kring språkmedvetenhet ännu i dag och Hawkins tankar är synliga till exempel i den finländska läroplanen för den grundläggande utbildningen (GLGU 2014).

På 2000-talet publicerar organisationen *Association for Language Awareness* (ALA) tidskriften *Language Awareness* och organiserar en konferens om temat vartannat år. Detta är ett exempel på att språkmedvetenhet är ett aktuellt tema som diskuteras och undersöks i olika delar av världen. I dag diskuteras språkmedvetenhet ur en mängd olika synvinklar vilket beror på att begreppet är så komplext (Sopanen 2018). James och Garrett (1992: 3) anser att varierande uppfattningar om begreppets betydelse skapar oklarheter och brist på konsensus. I följande avsnitt redogör jag för terminologin och olika definitioner av begreppet språkmedvetenhet.

3.1.1. Terminologi och definitioner av språkmedvetenhet

Eftersom begreppet språkmedvetenhet är så komplicerat, presenterar jag här olika aspekter på det. Det finns många termer som kan ses som ett slags underbegrepp till språkmedvetenhet, men som inte kan skiljas från varandra. Cenoz och Gorter (2017: ix) delar in begreppet språkmedvetenhet i tre synvinklar. Begreppet kan enligt dem syfta till språklig medvetenhet (*linguistic awareness*), kunskap om språk (*knowledge about languages*) eller metalingvistisk medvetenhet (*metalinguistic awareness*). Gränsen mellan dessa underbegrepp är dock inte alltid skarp utan olika uppfattningar om deras användning kan leda till förväxlingar (Jessner 2017: 25–27). Begreppen språklig medvetenhet och kunskap om språk anses ofta ligga nära varandra och deras betydelse är bredare jämfört med metalingvistisk medvetenhet som bara syftar till språkets struktur och form (Cenoz & Gorter 2017: ix; se figur 1).

Figur 1. Min sammanfattning av språkmedvetenhet och dess underbegrepp enligt Cenoz och Gorter 2017.

Det finns även olika tolkningar om betydelsen av språkmedvetenhet. ALA definierar språkmedvetenhet på följande sätt. Det är fråga om ”explicit knowledge about language, and conscious perception and sensitivity in language learning, language teaching and language use”

(ALA). Uppfattningar om begreppets betydelse kan vara mycket breda eller smala (Dufva & Salo 2015: 214). Traditionellt har språkmedvetenhet delats in i två traditioner (se figur 2): dels kognitiv psykologisk och psykolingvistisk, dels pedagogisk. Den första synvinkeln betonar den metalingvistiska inriktningen och koncentrerar sig på språkets struktur och form, medan det pedagogiska perspektivet bygger på en mer funktionell uppfattning om språk (Dufva & Salo 2015: 211). Denna indelning kan även betraktas som den särskiljande faktorn mellan metalingvistisk medvetenhet och språkmedvetenhet.

Figur 2. Min sammanfattning av de två traditionerna inom språkmedvetenhet enligt Dufva och Salo 2015.

Det har även presenterats begrepp om kritisk språkmedvetenhet (*critical language awareness*). Enligt den uppfattningen kan språket ses som en produkt av samhället och tvärtom. Språkanvändningen kan inte skiljas från språkliga ideologier eller språkets sociala betydelser. (Latomaa m.fl. 2017: 14.) Nuförtiden förknippas språkmedvetenhet ofta med alla språk och varieteter av språk som talas i omgivningen. Denna inriktning kallas flerspråkig språkmedvetenhet, *multilingual language awareness* (Candelier 2017).

James och Garrett (1992: ix) hävdar att språkmedvetenhet handlar om en persons känsla för språk och medvetna uppfattningar om språkets natur och roll i det mänskliga livet. Enligt James och Garrett (1992: 6) kan språkmedvetenhet definieras i generell eller specifik betydelse. Dufva

(1994: 19) påpekar att språkmedvetenhet inte är någon enskild teori eller inlärningsmetod utan den kan uppfattas som ett överbegrepp för olika sätt att närma sig språk och språklärandet. Enligt detta synsätt är språket personligt och betydelsefullt för en individ.

Enligt Breidbach m.fl. (2011) har språkmedvetenhet inom utbildning tre olika dimensioner: kulturpolitisk, sociopedagogisk och språklig-systematisk. Enligt det språklig-systematiska synsättet ligger fokus på språket självt, det vill säga språkets struktur och regelbundenheter. Den kulturpolitiska dimensionen framhäver språkets betydelse när det gäller språkinlärningsideologier, politik och offentlig diskussion om språkbruk. Enligt denna uppfattning är språkmedvetenheten ett verktyg. Det sociopedagogiska perspektivet framhäver attityder och uppfattningar som eleverna och läraren har om språk och språkinläring. Det innehåller även tanken om individens flerspråkighet och medvetenhet om flerspråkighet i omgivningen. (Breidbach m.fl. 2011: 13–14.)

I denna avhandling är utgångspunkten till språkmedvetenhet både flerspråkig och sociopedagogisk. Den flerspråkiga synpunkten betonar jag i samband med medvetenhet om svenska i omgivningen och den sociopedagogiska aspekten kommer fram i fråga om elevernas uppfattningar om svenska språket och språkinläringen. Dessa aspekter tas hänsyn till vid planeringen av materialpaketet.

3.1.2. Språkmedvetenhet i GLGU 2014

Eftersom begreppet språkmedvetenhet är en central faktor i den nya läroplanen har dess betydelse och funktion i skolvärlden skapat livlig diskussion och debatt. Det finns dock ingen tydlig definition av begreppet språkmedvetenhet i läroplanen (GLGU 2014). Det betyder att lärarna själva kan bestämma hur de uppfattar språkmedvetenhet och hur detta syns i undervisningen vilket dock kan orsaka svårigheter i tolkningen av begreppet. Å andra sidan lämnar läroplanen utrymme för lärarnas egen kreativitet i fråga om språkmedvetenhet, men som Gök och Rajala (2017) konstaterar i sin magisteravhandling finns det även behov för precisering av begreppet.

Enligt GLGU (2014) är språkmedvetenhet ”hela skolans sak” genom att skolan ska se till att det finns en möjlighet att använda olika språk i skolmiljön. För att skolan ska vara språkmedveten är alla vuxna både språkliga förebilder och språklärare i sina respektive ämnen.

Salo (2014) konstaterar att språkmedvetenhet hör till varje lärares uppgifter oavsett ämne. Varje ämne har ett specifikt språk och alla lärare borde tänka på sin undervisning även språkligt. Tanken om språkmedvetenhet syns även till exempel i fråga om främmande språk och det andra inhemska språket. Enligt GLGU (2014: 348) är ”språkundervisningen en del av språkpedagogiken och fostran till språkmedvetenhet”. Dessutom betonas den språkmedvetna gemenskapen för att skapa diskussion om språk och språkgrupper. Tonvikten ligger även på förståelsen av språkets roll i lärandet, kommunikationen och identitetskapandet.

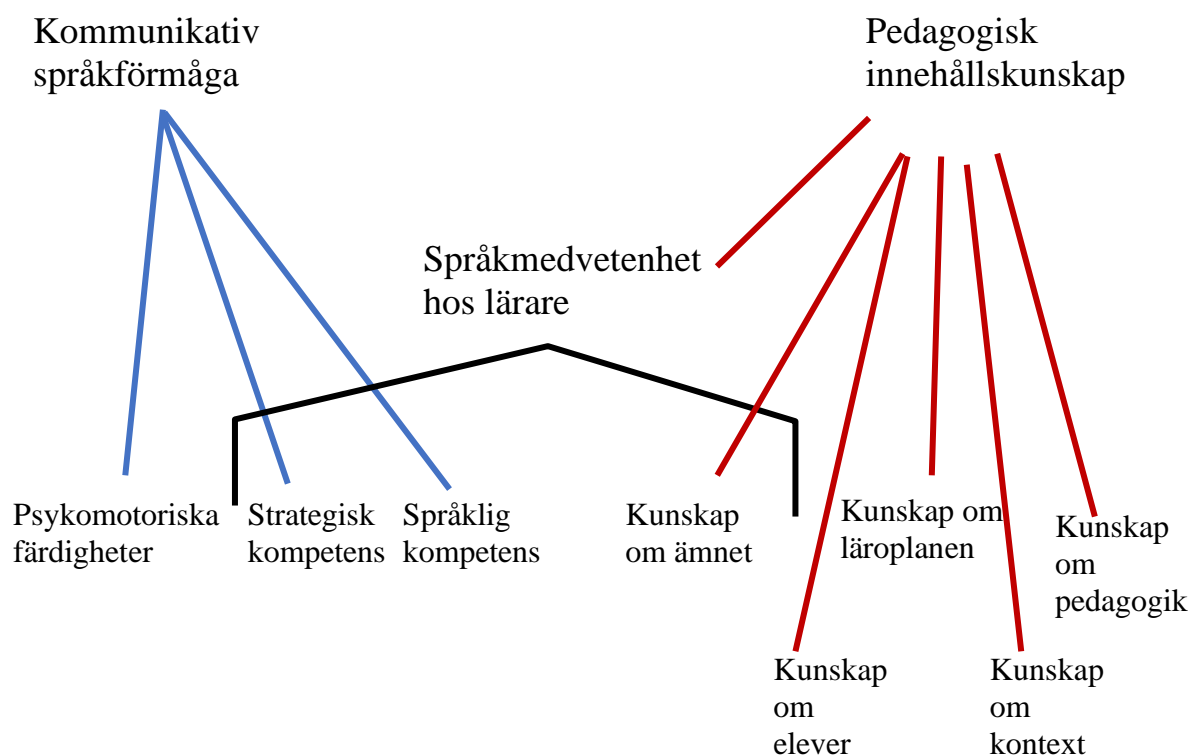
I GLGU (2014) betonas språkmedvetenhet och kulturell mångfald. Den kulturella mångfalden har blivit ett centralt tema i läroplanen eftersom globaliseringen förutsätter förståelse av olika kulturer och olika grupper. I GLGU (2014) betonas även möjligheten att använda alla de språk eleven kan. Språkundervisningen ska stödja eleven att utnyttja sin flerspråkighet (GLGU 2014). Salo (2014) föreslår ett naturligt sätt att synliggöra skolans olika språk med hjälp av texter på skolväggar eller att olika språk kan höras i skolans evenemang.

3.1.3. Språkmedvetenhet i undervisningen

Begreppet språkmedvetenhet har varit förknippat med skolmiljö redan från Hawkins dagar (se t.ex. Hawkins 1999). Eftersom språkmedvetenhet sammanhänger med skolvärlden och inläringen även i dag, förutsätter det att läraren är språkmedveten (se t.ex. GLGU 2014, Salo 2014). Enligt Finkbeiner och White (2017: 9) är lärarens egen förståelse av språkmedvetenhet en central förutsättning för att kunna undervisa i språkmedvetenhet. När det gäller lärarens språkmedvetenhet, TLA (*teacher language awareness*), är det centrala hur läraren använder språket i klassrummet.

Andrews (2007: 94) delar språkmedvetenhet hos lärare in i två dimensioner: den deklarativa och den processinriktade dimensionen. Enligt den deklarativa dimensionen ska läraren förstå språk och språkets funktion och även ha specifika kunskaper om dessa. Den processinriktade dimensionen handlar om att läraren ska reflektera över och dra nytta av sina kunskaper om språk och även sina kunskaper om eleverna i den pedagogiska praktiken. Centralt är att dessa två dimensioner står i balans i lärarens arbete. (Andrews 2007: 94.)

Enligt Andrews (2001) är frågan om hur språkmedvetenhet hos lärare påverkar pedagogiken i praktiken inte enkel och den innehåller många olika faktorer. Huvudfaktorerna är pedagogisk innehållskunskap och kommunikativ språkförmåga. Om läraren har mångsidiga kunskaper i ämnet, kan han eller hon planera, tänka över och genomföra undervisningen på ett ändamålsenligt sätt. Dessutom påverkar lärarens kunskaper i ämnet hur han eller hon reflekterar över sitt jobb före, under och efter lektionerna. Om läraren har höga kommunikativa språkkunskaper, är han eller hon medveten om när och vilket slags språk som ska användas i det aktuella undervisningssammanhanget. (Andrews 2001: 76–79.) Språkmedvetenhet hos lärare kan enligt Andrews (2001: 78–79) delas in i strategisk kompetens, språklig kompetens och kunskap om ämnet. Strategisk kompetens och språklig kompetens är delar av individens kommunikativa språkkompetens, och kunskap om ämnet ses snarast som en del av de pedagogiska innehållskunskaperna. (Se figur 3.)

Figur 3. Relationen mellan språkmedvetenhet hos lärare, kommunikativ språkförmåga och pedagogisk innehållskunskap enligt Andrews (2001: 79, min övers.).

Språkmedvetenhet har blivit en del av de ämnen som traditionellt inte är språkorienterade. Ett bevis på detta är det stigande antalet CLIL-program (*content and language-integrated*) som förknippar ämnen som historia, geografi eller samhällskunskap och språkundervisning genom

att ämnet undervisas på målspråket (Finkbeiner & White 2017: 10). Även Nikula och Kääntä (2013) lyfter fram språkets betydelse för all undervisning. Det handlar om att läraren är medveten om hur språket används i ämnet och att dessa vanor uppmärksammas i undervisningssituationerna. Utöver flerspråkighet är även multilitteracitet i dag ett centralt tema i diskussionen om språkmedvetenhet. Enligt Nikula och Kääntä (2013) är begreppet multilitteracitet en central del av språkmedvetenheten: utvecklingen av individens språkmedvetenhet blir gynnsammare när han eller hon kan tolka och läsa varierande typer av texter och språk.

Aalto och Tarnanen (2015: 73) konstaterar att den ökade invandringen är en av orsakerna till att språkmedveten undervisning i olika ämnen behövs. I dag förknippas språkmedvetenhet ofta med flerspråkighet (Candelier 2017: 162). Flerspråkigheten betonas även i GLGU (2014), och ett mål med undervisningen är att elever på ett naturligt sätt får använda sitt modersmål och de språk de kan under lektionerna och i övriga aktiviteter i skolan. I likhet med GLGU (2014) påpekar Salo (2014) att flerspråkigheten borde vara synlig i skolmiljön eftersom eleverna kommer från olika språkliga och kulturella bakgrunder.

Enligt Dufva (1994: 23–24) är det viktigt att undervisningen är elevcentrerad för att den ska befrämja språkmedvetenhet. När undervisningen ska genomföras så att eleverna är aktiva, kan läraren ställa frågor om till exempel elevens mål, motivation och prioriteter för att kunna stödja eleven i språkinläring och språkmedvetenhet. Det har även visats att inlärandet av språkmedveten undervisning har många fördelar (Kuukka m.fl. 2015: 117). När språkmedvetenhet beaktas i undervisningen främjar detta eleverna oavsett deras språkliga bakgrund. Undervisningen som sammanbinder språk och textkompetens möjliggör en mer djupgående förståelse av undervisningens innehåll (Kuukka m.fl. 2015: 117).

Tabell 1. Fem domäner av språkmedvetenhet (min sammanfattning av James & Garrett 1992).

Domän	Definition
Affektiv domän	<ul style="list-style-type: none"> - En personlig relation till språket - Tankar, attityder och känslor påverkar inläringen.
Social domän	<ul style="list-style-type: none"> - Uppfattningar om språkets talare och kultur - Att ha tolerans och förståelse för olika etniska grupper för att flerspråkigheten ska kunna vara en naturlig del av samhället
Maktdomän	<ul style="list-style-type: none"> - Medvetenhet om språk och språkets osynliga betydelser - Språket kan användas manipulativt av dem som har makt.
Kognitiv domän	<ul style="list-style-type: none"> - Samband till maktdomänen (medvetenhet) - Att förstå språkets organisatoriska principer, analysera dem och kunna prata om språk - Att kunna jämföra språk (hitta likheter och skillnader mellan språk)
Prestationsdomän	<ul style="list-style-type: none"> - Samband mellan individens analytiska förmåga och kommunikativa kompetens - Svårt att mäta om språkmedvetna individer är bättre på att använda språk → diskutabel domän - Medvetenhet om sina svagheter i språkkunskaper kan stödja förbättring av kunskaperna.

James och Garrett (1992; se tabell 1 ovan) presenterar fem olika domäner när det gäller de fördelar som eleverna kan uppnå genom språkmedvetna aktiviteter i undervisningen. Den *affektiva domänen* omfattar tanken om en ökad personlig relation till språket. När uppfattningen om språket blir mer positiv, är det naturligt att även motivationen att lära sig språket ökar. Den andra domänen är *social* och den betraktar förhållandet mellan språk och samhälle samt olika

grupper. Denna synpunkt är viktig i mångkulturella sammanhang eftersom det där behövs tolerans och bättre relationer mellan olika etniska grupper. *Maktdomänen* betonar medvetenheten om språk eftersom man med hjälp av den även blir medveten om språkets osynliga betydelser. I detta perspektiv läggs tonvikten även på medvetenhet om den möjliga manipulativa användningen av språk eftersom man då får en större makt. Den *kognitiva domänen* innehåller tanken om att när eleven förstår språkets organisatoriska principer, lär sig eleven även nya kognitiva strategier och möjligen färdigheter. Eleven lär sig till exempel om likheter och skillnader mellan olika språk. Den sista domänen, *prestationsdomän*, har varit under diskussion eftersom dess syfte är att betrakta om det finns samband mellan individens analytiska förmåga och kommunikativa kompetens. Det är dock svårt att mäta om språkmedvetna individer är till exempel bättre på att lära sig språk eller skickligare i att kommunicera, och därför kan prestationsdomänen ses som kontroversiell. (James & Garrett 1992: 12–20.)

I denna avhandling är utgångspunkten till språkmedvetenhet i undervisning liknande den i GLGU (2014: 326). I språkmedveten undervisning väcks alltså intresse hos inlärare för de språkliga och kulturella resurser som finns i omgivningen. Dessutom är ett mål att uppmuntra elever till kommunikation i autentiska språkmiljöer. (GLGU 2014: 326.)

3.1.4. Fem olika dimensioner av språkmedvetenhet

Andersen och Ruohotie-Lyhty (2019) har skapat en modell som omfattar tanken om fem dimensioner gällande språkmedvetenhet (se figur 4). Enligt Andersen och Ruohotie-Lyhty kan olika dimensioner vara samtidigt närvarande i språkliga handlingar. I denna avhandling använder jag dessa dimensioner som en utgångspunkt för valet av övningar i materialpaketet för att utveckla elevernas språkmedvetenhet.

Figur 4. Fem olika dimensioner av språkmedvetenhet (Andersen & Ruohotie-Lyhty 2019, min övers.).

Den första dimensionen är att *uppmärksamma språket* och det betyder att man koncentrerar sig på språklig form eller förhållandet mellan form och innehåll. Språket kan uppmärksammas till exempel när ordets betydelse är oklar och eleven frågar om hjälp. Med den andra dimensionen *språklig kreativitet* avses däremot lekfull användning av språket. Man kan till exempel byta ut en bokstav i ordet som kan få en helt ny betydelse. Man kan leka med språkets betydelser, former eller förbindelser mellan former och betydelser. Den tredje dimensionen *metalingvistisk kunskap* omfattar språket som ett system och regler som är relevanta för att kunna använda språket. Dimensionen innehåller till exempel översättning av termer och grammatiska regler. Med hjälp av metalingvistisk kunskap kan man jämföra system av olika språk och skönja likheter mellan språken. För att elever ska få metalingvistisk kunskap om nya språk, ska läraren vara aktiv i att använda nödvändiga termer, såsom ordklasser och kasus.

När det gäller den fjärde dimensionen, *att tänka metalingvistiskt*, funderar man aktivt på språk och svaren på språkliga frågor. Ett exempel på detta är att försöka dra nytta av kunskaper man har i sitt modersmål och andra språk och med hjälp av dem lösa språkliga frågor. Det viktigaste i att fundera metalingvistiskt är att stödja det som eleven tänker, och inte ge färdiga svar på frågorna. Den sista dimensionen är *attityd till språk och språkgemenskaper*. Både vuxna och

barn kan ha fördomar om olika språk och språkliga former. I GLGU (2014) presenteras attityder till språk och språkgemenskaper som en del av språkmedvetenhet. Denna dimension kan i klassrummet diskuteras till exempel i samband med olika språkliga varieteter. (Andersen & Ruohotie-Lyhty 2019.)

3.2. Tonåringar som inlärare av språk

I detta avsnitt redogör jag för typiska drag för ungdomen och andraspråksinläringen under puberteten. Dessutom behandlar jag centrala synpunkter med tanke på språkundervisningen av ungdomar som är viktiga att ta hänsyn till vid planeringen av materialpaketet.

3.2.1. Förändringar under tonåren

Enligt Aalto-Setälä och Marttunen (2007: 207) är det centrala målet med utvecklingen under ungdomen att uppnå autonomi. Aalberg och Siimes (2007: 68) delar utvecklingen i ungdomen i tre utvecklingsuppgifter som är följande: att lösgöra sig från föräldrarna, att ty sig till vänner i stället för föräldrar, och att anpassa sig till ungdomens fysiska förändringar. Enligt Rantanen (2000: 47) kan ungdomen delas in i tre olika faser: förpuberteten ungefär under åren 11–14, puberteten under åren 15–18 och ungdomstiden under åren 19–22. Målgruppen i denna studie är elever i årskurs 7 och deras utvecklingsfas placerar sig alltså i den första fasen.

Marttunen och Rantanen (2001: 519) påpekar att utmärkande för förpuberteten är exempelvis svartvitt tänkande, starka humörsvängningar och självupptagenhet. Dessutom har ungdomar i förpuberteten ofta behov av intimitet, och de kan även prata om saker på ett visst sätt även om de skulle tycka tvärtom. En anmärkningsvärd aspekt är även att betydelsen av jämnåriga framhävs när ungdomen håller på att lösgöra sig från föräldrarna. Gruppen som består av andra ungdomar har en central betydelse för uppbyggnaden av ungdomens identitet. Den viktiga utvecklingsuppgiften under förpuberteten är att det sker förändringar i förhållande till föräldrarna, till en själv och sin egen sexualitet. När ungdomen håller på att gå igenom denna utveckling, är han eller hon ofta energisk och aktiv. (Se t.ex. Rantanen 2000: 46–47, Marttunen & Rantanen 2001: 519.) Enligt Aalberg och Siimes (2007: 83) är ungdomen ofta förknippad med omogenhet.

Utvecklingen som ungdomen går igenom sker inte entydigt framåt utan den innehåller både tillbakagång och framsteg – och således konflikter (Aalberg & Siimes 2007: 74). Ungdomar har ofta barnsliga drag, såsom bångstyrighet och dåliga vanor, och deras tal kan förändras till kortare uttryck. Dessa förändringar kan även förklaras biologiskt. Huotilainen (2019) konstaterar att hjärnan är under stora förändringar i puberteten. Hjärnan och speciellt pannloben utvecklas och dessa processer i hjärnan styr ungdomen mot att utveckla sig själv. Även uppfattningen om sig själv skapas i samband med att hjärnan utvecklas samt genom att den unga personen utforskar världen.

Ur den kognitiva synvinkeln övergår ungdomar i förpuberteten från de konkreta operationernas stadium till de formella operationernas stadium (Piaget 1957, citerat enligt Aalto-Setälä & Marttunen 2007: 208). Detta betyder att ungdomens förmåga att reflektera över sitt tänkande utvecklas. Dessutom lär sig ungdomen att använda abstrakta begrepp och ifrågasätta information.

När man undervisar ungdomar är det relevant att beakta typiska drag för ungdomen. Ett drag är att motivationen att gå i skolan och plugga samt skolframgången ofta försvagas (Aalberg & Siimes 2007: 74). Dessutom kan koncentrationssvårigheter störa ungdomarnas skolgång. Dessa aspekter beaktas vid planeringen av materialpaketet genom att fästa uppmärksamhet på elevernas enkätsvar. Pitkänen-Huhta (2008: 334–335) konstaterar att ungdomar ofta är internationellt orienterade speciellt i fråga om engelska språket genom att använda olika slags medier och populärkultur. Globaliseringen och flerspråkighet är enligt Pitkänen-Huhta (2008) nuförtiden ofta en del av ungdomarnas vardag, men å andra sidan har man uttryckt oro över engelskans dominans i tonåringarnas liv (se t.ex. YLE nyheter 21.9.2017). Intresset för internationella medier kan dock ses som ett positivt tecken för språkinläringen.

3.2.2. Andraspråksinläring

Enligt Abrahamsson (2011: 13) är andraspråksinläring ett allmänt fenomen, men definitionen är dock inte oproblematiserad. För att kunna definiera andraspråksinläring måste man definiera termerna *andraspråk* och *inläring*. Abrahamsson (2011: 13) skiljer mellan *förstaspråk* (L1) och *andraspråk* (L2). Förstaspråk tillägnas först medan andraspråk lärs in efter att förstaspråket

tillägnats. Denna distinktion fokuserar på ordningsföljden i inläringen av språk, men andraspråk kan även definieras som målspråk eller interimspråk.

När man definierar *inläring* är det vanligt att dela in begreppet i *tillägnande* (*acquisition*) och *inläring* (*learning*) (Krashen 1981: 1–2). Distinktionen mellan begreppen handlar om att *tillägandet* syftar på att språkinläringen sker naturligt och automatiskt när man interaktivt agerar i målspråksmiljön medan *inläringen* förekommer i klassrumsmiljön. Även Abrahamsson (2011: 16) delar in språkinläringen i *informell* och *formell* inläring. Informell språkinläring sker i naturlig miljö utanför klassrummet, såsom i det land där språket talas, medan den formella inläringen sker med hjälp av undervisning. I denna avhandling är språkinläringssynsättet formellt eftersom materialet består av undervisning som sker i skolmiljön. Övningarna i mitt materialpaket kan dock även tillämpas i informella sammanhang.

3.2.3. Ålder och språkinläring

Uppfattningar om ålderns inverkan på språkinläringen har studerats ur olika synvinklar under årtionden och resultaten är kontroversiella (se t.ex. Nikolov 2009: 2–6). Enligt Lambel och Berthele (2015: xiv) är den allmänna synen på språkinläringen att barn är duktigare på att lära sig språk än ungdomar och vuxna. Även Lenneberg (1967: 142–150) framför en teori om kritisk period för språkinläringen. Enligt den klassiska teorin tillägnar barnet sig språket lättare om språkinläringen börjar före puberteten. Efter denna kritiska period, det vill säga efter ungefär 12–13 års ålder, blir potentialen att lära sig språk begränsad och utländsk brytning är hörbar. Enligt Lenneberg (1967: 142–150) kan den kritiska perioden motiveras biologiskt eftersom små barn har en större plasticitet i hjärnan och således är de kognitiva egenskaperna för språkinläringen gynnsammare.

Lennebergs (1967) teori om den kritiska perioden har dock kritiserats (se t.ex. Nikolov 2009). Till exempel Krashen och Terrell (1988: 45) konstaterar att frågan om ålderns inverkan på språkinläringen är lite komplicerad. Även om barn som börjar lära sig ett nytt språk före puberteten kan nå upp till en högre slutnivå jämfört med vuxna, kan ungdomar och vuxna uppnå en hög nivå snabbare eftersom de har kunskaper om andra språk och kommunikation samt omvärlden som barn inte har. Denna kunskap stödjer deras snabba språkutveckling.

Krashen och Terrell (1988: 46–47) fortsätter dock att puberteten kan vara en kritisk fas för att lära sig ett andraspråk. Under puberteten ökar betydelsen av det *affektiva filtret* mycket, det vill säga ungdomars öppenhet för att lära sig språk blir mindre. Förmågan att lära sig språk försvinner inte, men ungdomar blockerar nödvändig input som skulle vara en förutsättning för tillägnet av språk (Krashen & Terrell 1988: 46–47).

Många forskningresultat visar även att skillnaden i slutlig behärskningsnivå mellan olika startåldersgrupper gäller ofta uttal och muntliga kunskaper. Krashen och Terrell (1988: 47) konstaterar att även om barn har bättre möjligheter att bli inföddlika talare av andraspråket, är skillnaderna ofta små och det utesluter inte vuxnas potential att uppnå hög nivå i sina språkkunskaper.

Lambelet och Berthele (2015) har kartlagt undersökningar gjorda mellan 1974–2014 gällande ålder och språkinläring. Lambelet och Berthele (2015: xv) kom fram till att frågan om ålderns påverkan är komplicerad eftersom det finns en mängd bidragande faktorer i språkinläringen. Det kan vara problematiskt att skilja åldersfaktorn från till exempel kvantitet och kvalitet av input eller från tiden som inläraren har blivit utsatt för målspråket under lektioner. Även motivationsfrågor är centrala när det gäller slutnivån i språkinläringen. Enligt Cadierno och Eskildsen (2018) finns det fördelar både på elever som börjar tidigare och på elever som börjar senare. De som börjar läsa andraspråket tidigare har ofta högre motivation att lära sig språket medan äldre elever kan dra nytta av kognitiva färdigheter och därmed lära sig språket snabbare.

Till sist vill jag konstatera att syftet med undervisningen av svenska som andra inhemska språk inte är inföddlika kunskaper eller uttal (GLGU 2014). Enligt GLGU (2014) är målen med svenskundervisning till exempel att bekanta sig med de andra nordiska länderna och att utveckla de kommunikativa färdigheterna.

3.2.4. Att undervisa ungdomar

Som konstaterats i avsnitt 3.2.1 ovan, innehåller ungdomen många förändringar och kännetecknas bland annat av humörsvängningar. Dessutom spelar jämnåriga en viktig roll för individen. Eftersom känsloreglering kan vara svårt under puberteten, kan det synas även i klassrummet. Savolainen (2010) har med en yrkesövergripande projektgrupp skapat en handbok för dem som arbetar med ungdomar. Enligt Savolainen (2010: 11) sker förändringar

både hos individen och även inom skolsystemet på högstadiet. När lärare, grupper och klassrum byts ofta, kan eleven gå miste om den uppmärksamhet som skulle vara viktig under en känslig tidsperiod. Ungdomar behöver ofta känslan av att vara uppskattade och betydelsefulla.

Lärarens uppgift i undervisningen av ungdomar är att sätta och hålla gränser. Även om eleverna skulle protestera mot dessa, behöver de dem för att få trygghet i sitt liv. Trots att ungdomen testat gränser och kan bete sig utmanande, är det viktigt att läraren fungerar som en handledare och stödjer ungdomen på deras väg till vuxen ålder. Läraren behöver dock inte vara vän med eleverna, utan det räcker att han eller hon är intresserad av vad eleven vill säga. Skolans uppgift är även att öva de färdigheter som ungdomarna kommer att behöva som självständiga individer i samhället, och skolans regler och gränser är ett effektivt sätt att genomföra denna uppgift. (Savolainen 2010: 12–13.)

Eftersom ungdomstiden omfattar många förändringar och ungdomen ofta testat med hjälp av läraren om han eller hon duger, är det viktigt att iaktta detta i materialpaketet. I materialpaketet syns ungdomens psykiska förändringar på det sättet att eleverna får ta ansvar för sitt eget arbete och läraren har mer tid att fokusera på enskilda individer. Jämnåriga har en stor betydelse för ungdomar och därför är det möjligt för dem att samarbeta med varandra. Dessutom kan övningarna genomföras på många olika nivåer så att alla kan känna en känsla av att ha lyckats.

3.3. Svenskans ställning i finska skolor

I Finland finns det två officiella språk: finska och svenska (grundlag 731/1999). Denna likvärdiga status mellan dessa språk har dock skapat debatt när det gäller skolmiljön och språkundervisningen. Diskussionen kring den obligatoriska svenskundervisningen i finska skolor har pågått i många årtionden. En anmärkningsvärd synpunkt i denna diskussion är en motstridighet i lagstiftningen. I lagen står det inte att alla måste lära sig svenska i skolan (Sundell 2011: 8). Lagstiftningen visar bara att språkliga rättigheter i finska och svenska måste tryggas.

Debatten kring obligatorisk svenska har sina rötter i den fennomanska rörelsens förfinskingsprogram under 1800-talet, vilket ledde till språkstrider mellan fennomaner och svekomaner på 1930-talet (Geber 2010: 10, 12–15). Efter den långa diskussionen om

språklagen beslutades det om den så kallade tvåspråkslinjen år 1968 (Geber 2010: 28). Med tvåspråkslinjen menas att de flesta elever hade engelska som A-språk och började läsa det på lågstadiet medan svenska var B-språk med början på årskurs 7. Antalet årsveckotimmar i svenska i grundskolan var maximalt 12 fram till 1975 då sparbeslut ledde till en förminskning till 9 årsveckotimmar (Geber 2010: 28).

År 1994 blev valfriheten på grundskolans högstadium större och därmed minskades antalet årsveckotimmar i svenska från 9 till 6 (Geber 2010: 28). Statsrådet beslutade om en ny förändring om uppdelning av årsveckotimmar i svenskundervisningen år 2012. Från och med 2016 skulle eleverna börja läsa svenska redan i årskurs 6 men antalet årsveckotimmar skulle fortfarande vara 6 (Statsrådets förordning 422/2012, § 6). Orsaken till detta beslut var de försvagade kunskaper som eleverna hade i svenska (OPH 2011). Målet med denna förändring var att elevernas attityd till svenskundervisningen skulle bli mer positiv.

Argument för och emot den obligatoriska svenskundervisningen historiskt sett kan enligt Geber (2010: 54–62) delas in i fem grupper: samhälleligt-juridiska, pragmatiska, pedagogiska, historiskt-kulturella och ekonomiska argument. Idag förekommer det argument både för och emot den obligatoriska svenskundervisningen. Pohjala (2010) framhäver två skäl till behovet av att lära sig svenska i finska skolor. För det första har Finland två officiella språk och för det andra har vi kontakter med Sverige och de övriga nordiska länderna. Det finns dock skillnader i behov av svensk kunskaper beroende på bransch och område.

Också i dag diskuteras om svenskundervisningen borde vara frivillig eller inte. År 2014 lämnades ett medborgarinitiativ om den frivilliga skolsvenskan till riksdagen (YLE nyheter 24.4.2014). Initiativet skrevs under av mer än 60 000 medborgare och syftet var att eleverna själva skulle få välja mellan svenska och andra språk. Frågan om frivilligheten är dock inte enkel (Palviainen 2011: 48). För det första påverkar föräldrarnas och jämnårigas attityder ofta en tonårings val. Dessutom är frågan framför allt ekonomisk och organisatorisk eftersom engelskan i vissa kommuner är det enda språk som kan erbjudas som A-språk från årskurs 3. Man kan inte anta att det skulle finnas resurser att organisera undervisning i alla språk som eleverna skulle välja (Palviainen 2011: 64–65). Därtill skulle det kunna hända att svenskan skulle falla bort helt ur språkurvalet och därför borde kommunerna vara skyldiga att erbjuda svenskundervisning för att lagen om rättigheten till användning av modersmålet svenska eller finska ska kunna tryggas. I tv-programmet A-studio (YLE 5.8.2019) diskuterades svenskans

nödvändighet ur olika synpunkter. Även i denna diskussion framkom det att frågan om den obligatoriska svenskundervisningen inte är enkel och att den delar finländarnas åsikter – också i framtiden.

En annan diskussion kring svenskundervisningen har handlat om vem som är kompetent att undervisa i svenska (se t.ex. Tollola 2015, Rossi m.fl. 2017). Från och med att svenskundervisningen börjar i årskurs 6, har man diskuterat vem som överhuvud kan undervisa svenska på lågstadiet. Rossi m.fl. (2017) har kartlagt kommunernas uppfattningar om vem som undervisar i svenska på lågstadiet. Enligt resultatet är både ämneslärare i svenska och klasslärare ansvariga för svenskundervisningen i de flesta kommuner (62 %). I 30 procent av kommunerna undervisar kompetenta svensklärare, medan 8 procent av kommunerna meddelade att bara klasslärare undervisar i svenska i årskurs 6. Dessutom är klasslärare särskilt osäkra på sina språkkunskaper i svenska, och de skulle behöva mer stöd och utbildning för att nå upp till kompetensen att undervisa i språket. Både det ringa antalet årsveckotimmar och lärarnas olika utgångspunkter i svenska skapar ojämlikhet bland elever.

Det har kommit fram att frågan om svenskans ställning i finska skolor är mycket komplex och att det finns olika åsikter i temat. Eftersom enligt grundlagen (731/1999) ska både finska och svenska språkliga rättigheter tryggas, har den obligatoriska svenskundervisningen varit lösningen på detta. Lösningen är dock inte okomplicerad på grund av brister i finländarnas kunskaper i och motivation till att lära sig svenska.

3.4. GLGU som utgångspunkt till materialpaketet

Den viktigaste utgångspunkten till materialpaketet är GLGU (2014) eftersom den styr undervisningen i skolorna i Finland. Ett av målen med undervisningen i det andra inhemska språket svenska (B1-lärokurs) är följande:

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Tehdään ja raportoidaan havaintoja pohjoismaisista kielenkäyttöympäristöistä, Suomen, Ruotsin ja muiden Pohjoismaiden kulttuurin ominaispiirteistä sekä Pohjoismaita yhdistävistä tekijöistä. Havainnoidaan suomenruotsin ja ruotsinruotsin eroja sekä verrataan ruotsin kieltä oppilaiden aiemmin opiskelemiin kieliin. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita kielten välisessä vertailussa ja ruotsin kielen opiskelussa. (GLGU 2014: 346.)

Språkmedvetenhet är med andra ord ett centralt begrepp i den finländska läroplanen för den grundläggande utbildningen (GLGU 2014) och därför fungerar den som den viktigaste utgångspunkten till planeringen av materialpaketet. Enligt GLGU (2014: 28) är kulturell mångfald och språkmedvetenhet viktiga teman i dagens skolmiljö och därför syns tanken om dessa även i mitt materialpaket. I GLGU (2014: 28) står det även att flerspråkighet hör till den kulturella mångfalden. Ett sätt att synliggöra den kulturella mångfalden och flerspråkigheten i skolan är att jämföra språken (Honko & Mustonen 2018). I materialpaketet uppmuntras eleverna att jämföra svenska med andra språk och därmed använda sina kunskaper i till exempel finska och engelska.

Ett centralt tema i GLGU (2014: 28) är även delaktighet. För att eleverna ska känna sig hörda och uppskattade ska de få möjligheten att påverka och utveckla verksamheten. Även Salo (2014) betonar elevens aktiva roll i språkundervisningen för att den ska kännas betydelsefull för varje elev. Han framför att eleverna kan vara med i planeringen av undervisningen och på så sätt få använda målspråket i de sammanhang som de är intresserade av. I GLGU (2014: 334) betonas att eleven ska få möjligheten att självständigt ta ansvar för sitt arbete. I denna avhandling tar jag hänsyn till elevernas delaktighet genom enkäter som påverkar hurdana övningar som ingår i materialpaketet. Övningarna är sådana att inläraren är aktiv och kan utnyttja sina fritidsintressen i uppgifterna. De kan genomföras på egen hand eller i grupper.

I fråga om det andra inhemska språket i den finska läroplanen (GLGU 2014: 324–325) betonas utnyttjandet av den flerspråkiga kompetensen i skolmiljön, hemma och på fritiden. Dessutom ska språkundervisningen i skolan enligt GLGU (2014: 325) innehålla användningen av språket i olika sammanhang. Undervisningen i det andra inhemska språket ska även stödja den språkliga medvetenheten hos elever och den parallella användningen av olika språk.

Målet med undervisningen i det andra inhemska språket svenska i årskurs 7–9 är att uppmuntra elever till användningen av svenska i olika kommunikationssituationer och informationssökning (GLGU 2014: 333). Även förståelsen av den kulturella mångfalden och värden av olika språkgemenskaper är centralt. I GLGU (2014: 334) betonas användningen av olika inlärningsmiljöer och olika sätt att kommunicera. Ett språkmedvetet mål är att eleverna ska bekanta sig med den flerspråkighet och kulturella mångfald som finns i omgivningen.

3.5. Användning av digitala verktyg och sociala medier i undervisningen

I GLGU (2014) nämns olika lärmiljöer, såsom digitala verktyg och medier, som en del av undervisningen i det andra inhemska språket. I dagens samhälle är digitala verktyg och virtuella miljöer en stor del av vardagen för många skolbarn. Det talas om *digitalt infödda* (*digital natives*), och många elever är skickligare på att använda digitala verktyg än sina lärare (Vallinkoski 2017). Man borde enligt Vallinkoski (2017) dock ta hänsyn till att alla inte är vana vid att använda olika tekniska verktyg och applikationer. Även Diaz (2012: 84) påpekar att de digitalt infödda också behöver lära sig hur man använder till exempel internet och sociala medier även om de ofta är vana vid webben.

Häkkinen m.fl. (2011: 53) konstaterar att i samband med utvecklingen av informations- och kommunikationsteknologin har det uppstått ett behov för nya lärmiljöer. Olika sociala lärmiljöer erbjuder möjligheter till att synliggöra sina tankar, undersöka olika lösningar och även skapa ny kunskap. Å andra sidan spelar även individualiteten en stor roll i dagens samhälle och samspelet mellan det sociala och individuella skapar utmaningar för lärmiljöerna. Häkkinen m.fl. (2011: 60–61) kritiserar dock uppfattningen om att man kan använda den nya teknologin utan att anpassa den för undervisningen. De påpekar även att teknologin inte är någon genväg för inläringen men den kan fungera som hjälpmedel.

Det finns många orsaker till att utnyttja sociala medier i undervisningen. För det första kan de stödja inläringen, som jag påpekat ovan. Dessutom är färdigheten att kunna använda sociala medier en del av allmänbildningen i dag. Först och främst är det viktigt att överväga både för- och nackdelar av användningen och fundera kring orsaken till den. Det är även viktigt att fundera på hur användningen av sociala medier stödjer inläringen. När läraren bestämmer sig för att använda sociala medier i undervisningen, är det viktigt att lära elever hur sociala medier används och vilka de etiska principerna är. (Pönkä 2017: 9–10.)

I detta läromaterialpaket används digitala verktyg och sociala medier som stöd för språkinläringen. Denna lärmiljö har valts därför att den är en del av de flesta skolbarns vardag och kan därför ses som en naturlig miljö för dem. Dessutom erbjuder digitala miljöer många möjligheter för autentiska situationer som inte skulle finnas utan dessa verktyg. Meningen är att eleverna kan hitta intressanta sätt att lära sig svenska och även andra språk när de får använda digitala verktyg och sociala medier som hjälpmedel.

4 ANALYS AV ENKÄTEN

För att få fram elevernas röster och åsikter gällande svenskundervisningen genomförde jag en enkätundersökning i två skolor. Enkäten innehåller både flervalsfrågor och öppna frågor. Jag fick 18 svar. I detta kapitel presenteras och analyseras resultaten av enkätundersökningen. Enkäten var på finska och jag har översatt både frågorna och svaren till svenska.

4.1. Användning och inläring av olika språk bland elever

Den första delen av enkäten handlar om användning och inläring av olika språk i och utanför skolan. Alla har lärt sig både svenska och engelska i skolan. Dessutom har fyra elever lärt sig franska i skolan. I fråga om inläringen av språk utanför skolan nämndes bland annat estniska, tyska, norska, spanska och ryska. De flesta har lärt sig nämnda språk med hjälp av internet eller filmer.

När det gäller elevernas användning av språk i skolan kom det fram i alla svar att informanterna använder finska. Dessutom nämnde fyra informanter att de använder engelska och två informanter använde svenska. En nämnde även franska. Utanför skolan används förutom finska även engelska (12), svenska (1), ryska (1) och estniska (1).

Figur 5. Användning av olika språk bland elever (n=18).

Av figur 5 framgår att olika slags medier och spel är populära bland elever när det gäller deras språkanvändning. I 15 svar nämndes internet, spel (t.ex. "CS" eller *Counter-Strike*, ett populärt

datorspel bland ungdomar) eller sociala medier. Åtta elever använder olika språk på resor och sju med kompisar. Eleverna bads dock inte precisera vilka språk de använder i de aktuella sammanhangen.

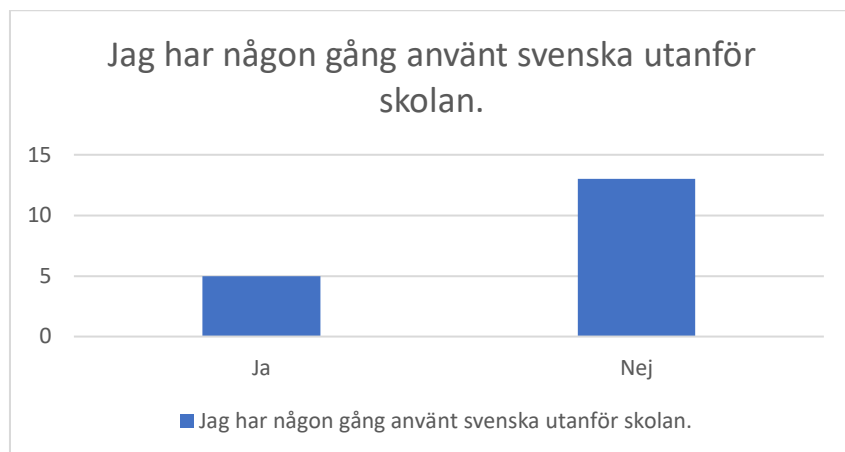
Figur 6. Språk som eleverna skulle vilja lära sig.

Figur 6 visar att det finns intresse för många språk bland informanterna. Speciellt engelska är ett populärt språk eftersom 11 elever vill lära sig det. Dessutom valdes tyska, ryska, svenska och även japanska.

Sammanfattningsvis har alla informanter lärt sig både svenska och engelska i skolan och dessutom har några även lärt sig franska eller spanska. Utanför skolan har informanterna lärt sig engelska, svenska, ryska och estniska. När det gäller deras språkanvändning utanför skolan använder de flesta av informanterna olika språk på nätet och när de spelar eller använder sociala medier. En del använder språken även på resor och med kompisar. Här skulle det ha varit intressant att veta noggrannare vilka språk som används i olika sammanhang. Eftersom internet och sociala medier är centrala kanaler för informanterna, kommer materialpaketet att innehålla övningar som har att göra med användning av internet och sociala medier. Dessutom kommer materialpaketet även att innehålla jämförelser mellan svenska och engelska eftersom de flesta använder engelska även utanför skolan.

4.2. Svenska utanför skolan

I detta avsnitt presenterar jag svaren på de påståenden och frågor som handlar om användning av svenska språket och kontakter med Sverige utanför skolan.

Figur 7. Användning av svenska utanför skolan.

Av figur 7 framgår att fem informanter svarade *ja* och 13 *nej* på påståendet om de har använt svenska utanför skolan. På frågan om var de har använt svenska svarade en att han eller hon har använt svenska i Stockholm, en hemma och en i Norge. Resten av informanterna gav inget svar på var de har använt svenska. Detta kan bero på att de inte ville eller orkade ange svaret på frågan.

Figur 8. Elevernas resor till Sverige.

En klar majoritet (14 av 18) har besökt Sverige (se figur 8). De flesta av eleverna som svarade på enkäten har alltså varit i Sverige. En märkvärdig aspekt är jämförelsen mellan användning av svenska utanför skolan och elevernas resor till Sverige. Bara 5 av 18 har använt svenska utanför skolan men 14 av 18 har varit i Sverige. När målgruppen är sjundeklassister kan svaren bero på att de inte har hunnit lära sig svenska förrän de har varit i Sverige.

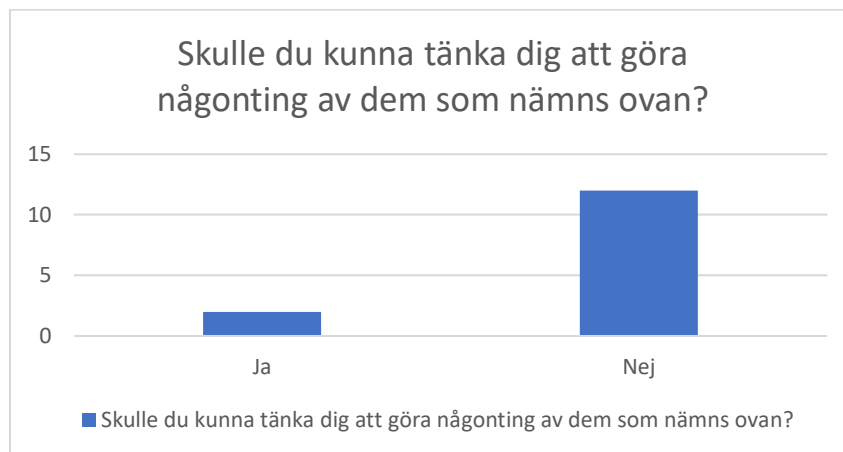
Figur 9. Svenskspråkiga kompisar eller släktingar.

Figur 9 visar att 5 av 18 svarade att de har svenskspråkiga kompisar eller släktingar. Det är alltså ganska många som har personliga kontakter med svenskspråkiga. När det gäller språk som eleverna använder med sina svenskspråkiga bekanta, var svaren finska och svenska (1), bara svenska (1), bara finska (2) samt finska och engelska (1).

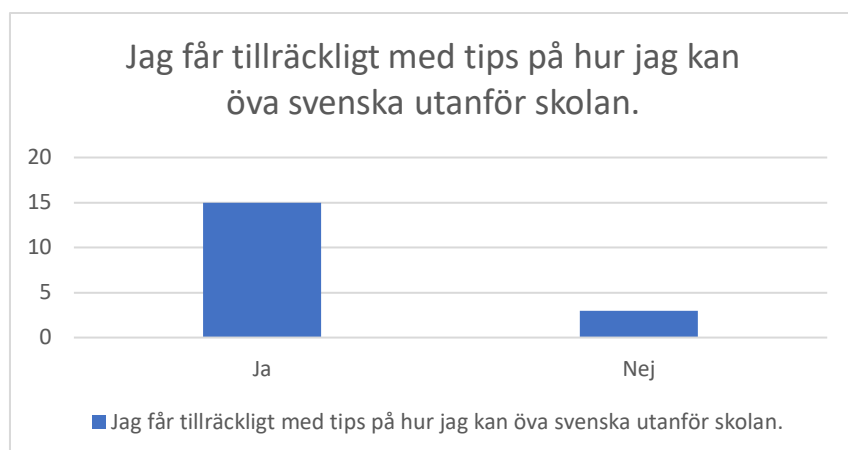
Figur 10. Användning av svenska på fritiden.

Frågan om användning av svenska på fritiden visar att de flesta elever inte använder några svenskspråkiga medier, såsom sociala medier eller bloggar (se figur 10). Bara en valde alternativet *lyssnar på svenskspråkig musik* och tre alternativet *följer svenskspråkiga konton på sociala medier*. Utöver de förslag som nämns i figur 10 fanns det svarsalternativ som *läser svenskspråkiga bloggar*, *tittar på svenskspråkiga tv-program/filmer*, *läser svenskspråkiga webbsidor*, *läser svenskspråkiga tidningar* och *något annat, vad*. 14 informanter angav att de inte gör någonting av de nämnda alternativen.

Figur 11. Att kunna tänka sig att använda svenskspråkiga medier.

Svaren på de två föregående frågorna visar att eleverna inte är särskilt aktiva användare av svenska (se figur 10 och 11). Bara två av dem som svarade på frågan i figur 10 med *inget av dem* (n=14) skulle kunna tänka sig att kunna använda ovannämnda medier på svenska. De positiva svaren motiverades genom att det skulle kunna vara intressant och att man skulle kunna titta på svenskspråkiga filmer med finsk textning. *Nej*-svaren motiverades med att man inte är intresserad av svenska, eller så kunde de inte motiveras alls. Två svarade även att man kan hitta samma information på finska eller på andra språk och därför vill de inte till exempel titta på tv eller lyssna på musik på svenska.

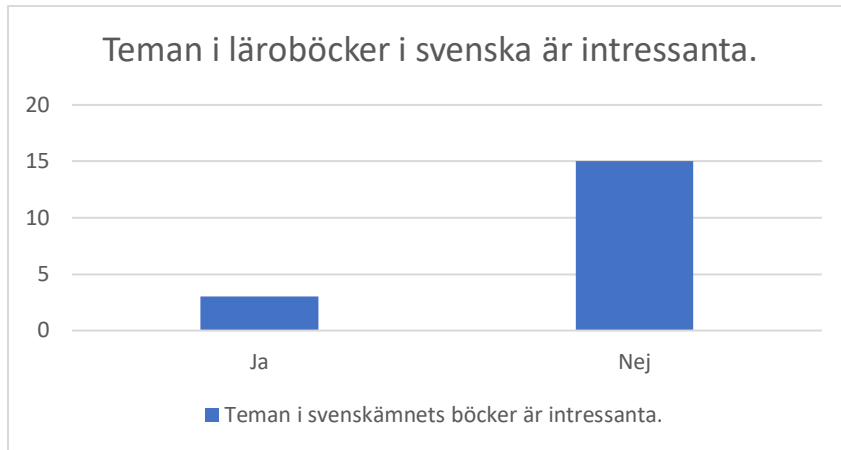
Figur 12. Tips på att öva svenska utanför skolan.

Enligt svaren på påståendet i figur 12 har eleverna tillräckligt med information för att öva svenska även utanför skolmiljön. 15 svarade *ja* på denna fråga medan bara tre informanter tyckte att de inte får tillräckligt med tips på att kunna öva svenska utanför skolan.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att eleverna inte använder svenska särskilt ofta utanför skolan även om de i princip vet hur de kan göra det. En del av informanterna anser att svenska är tråkig och därför vill de inte använda språket utanför skolan. Några informanter för sin del tycker att det är onödigt med svenskan eftersom de kan göra allt på andra språk, såsom finska eller engelska. Svaren på frågorna gällande användning av svenska utanför skolan beaktar jag i materialpaketet så att det innehåller övningar om hur svenska språket syns i elevernas näromgivning. Syftet är att eleverna kan få flera tips på hur de kan använda svenska språket utanför skolan och möjligen hitta ett relevant och intressant sätt att öva språket.

4.3. Svenskan i skolan

I detta avsnitt behandlas elevernas tankar om svenskan i skolan. Figur 13 nedan visar hur informanterna upplever teman i de böcker som används i ämnet svenska.

Figur 13. Teman i läroböcker i svenska.

Bara tre av 18 tycker att temana i läroböckerna i svenska är intressanta (se figur 13). De som svarade *ja* motiverade svaren på följande sätt: ”teemat ovat ajankohtaisia – *temana är aktuella*”, ”useimmiten ovat mutta joskus ei ollenkaan – *oftast är de (intressanta) men ibland inte alls*”, och en informant motiverade inte sitt svar. Motiveringar för *nej*-svaren var ofta att eleven inte gillar svenska, eller svaren inte kunde motiveras alls. Här kan man fundera på om eleverna verkligen tycker att temana i böckerna är tråkiga eller om det har med attityden till svenskan att göra gällande informanter som inte kunde motivera svaret.

Figur 14. Omtyckta övningstyper på svensklektioner.

Figur 14 visar att både övningar i läroböcker, par- eller grupparbeten och övningar på internet är lika populära bland elever. Muntliga övningar och projektarbeten är däremot mindre populära. Det fanns även möjlighet att ange andra typer av övningar (*något annat, vad?*) som eleven gärna gör men det kom inga förslag. Detta kan bero på att alternativen som fanns på

enkäten var så övergripande att eleverna inte kunde komma med några förslag. Det skulle ha varit bra att ange noggrannare alternativ i förväg så att jag skulle ha fått utförligare information om de övningstyper som informanterna önskar.

Eftersom de flesta informanter tycker att ämnen i läroböcker i svenska inte är intressanta, skulle man i fortsättningen kunna undersöka vilka teman som faktiskt är intressanta för tonåringar. Inom ramen för denna undersökning ligger fokus på varierande typer av övningar och valfriheten i vissa övningar så att varje elev kan hitta intresseväckande sätt att lära sig svenska. Dessutom framgår det av resultaten ovan att par- och grupparbeten och övningar på internet är populära. Därför kommer materialpaketet att innehålla uppgifter på båda typerna. Eleverna uppmuntras till att samarbeta med varandra för att kunna dra nytta av varandras kunskaper. Övningarna i läroboken kommer inte att vara med i denna studie eftersom syftet är att skapa material som saknas i läroboken.

4.4. Öppna svar

I detta avsnitt presenteras hur eleverna svarade på frågan där de skulle fortsätta meningarna.

Den första meningen började med *jag tycker att svenska är...* Denna mening visade både positiva och negativa uppfattningar om svenska språket. Sju av 18 svarade att svenska är ganska trevligt, medan sju informanter svarade att svenska är onödigt eller tråkigt. Två svarade att svenska är svårt och en tyckte att det är nyttigt att kunna svenska. En svarade även att svenskan är onyttig eftersom ”alla” pratar engelska i Sverige. Den här frågan visar att åsikter om svenska språket fördelar sig ganska mycket bland informanterna.

Den andra meningen var *att lära sig svenska är...* Elevernas svar på denna fråga var mer negativa jämfört med den föregående frågan. Det mest använda svaret på denna mening var att lära sig svenska är tråkigt eller onödigt (10 av 18), till exempel ”ihan ok mut edelleenki turhaa – helt okej men fortfarande onödigt”. Fem informanter hade en positiv uppfattning om att lära sig svenska och en minoritet (2 av 18) tyckte att det är svårt. Informanterna ser alltså inläringen av svenska både som trevligt och nyttigt men även som tråkigt och svårt.

Den tredje meningen var *det trevligaste med svensklektionerna är...* Denna mening fortsattes på många olika sätt. Fem informanter svarade att det trevligaste är par- och grupparbeten. Dessutom nämndes det i fyra svar att det trevligaste med svensklektionerna är att göra övningar i boken eller att lyssna på texter. Två informanter tyckte även att videor är det bästa med svensklektionerna. Resten av svaren omfattade synpunkter som inte har med innehållet i svensklektionerna att göra, såsom ”tunnin päätyminen – när lektionen tar slut”. Enligt informanterna innehåller svensklektioner alltså trevliga övningar, men alla kunde inte ange något som skulle vara trevligt med svensklektionerna.

Svaren på meningen *det tråkigaste med svensklektionerna är...* handlade om svensklektioner på en allmän nivå. Här svarade sju informanter att i allmänhet är övningarna de tråkigaste medan två preciserade sina svar med att de skriftliga övningarna är de tråkigaste. Två tyckte att muntliga övningar är tråkiga. Resten av svaren handlade om att allt är tråkigt eller att de inte kan precisera vad som är det allra tråkigaste med svensklektionerna.

Nästa mening var *på svensklektionerna gör vi oftast...* En majoritet (13 av 18) av informanterna svarade att de oftast gör något slags övningar på svensklektionerna men de flesta preciserade dock inte sina svar desto närmare. I de preciserade svaren nämndes muntliga övningar, hörförståelseövningar och övningar i boken samt grupparbeten. En fortsatte meningen med ”vähä kaikkee – *allt möjligt*” och en fortsättning var ”kivoja juttuja – *roliga grejer*”.

Den sista meningen med öppna svar började med *på fritiden...* Tanken bakom uppgiften var att få information om elevernas fritidsintressen som kan användas i planeringen av materialpaketet. Många hade dock förknippat den med svenska språket och svarat att de inte använder svenska på fritiden. En hade svarat att han eller hon använder svenska för lite vilket tyder på att eleven skulle vilja använda mer svenska på fritiden. De som hade fortsatt meningen med att skriva om sina fritidsintressen nämnde spel, kompisar, träningar och internet. Spel och internet har även förekommit i tidigare svar (se figur 5).

Figur 15. Viljan att lära sig mer svenska.

Påståendet i figur 15 ovan delade åsikterna ganska jämnt. Motiveringarna på det positiva alternativet (9 av 17) handlade om viljan att bli bättre på svenska, att kunna dra nytta av svensk kunskaper och att få bättre betyg. Speciellt ett svar var intressant: ”En halua oppia lisää ruotsia, koska se on tylsää, mutta tulen tarvitsemaan sitä aikuisena koska haluan lentäjäksi. – Jag vill inte lära mig mer svenska eftersom det är tråkigt men jag kommer att behöva det som vuxen eftersom jag vill bli pilot.” I detta svar syntes alltså att det inte är trevligt att plugga svenska men att man kommer att behöva språket i framtiden. De som inte ville lära sig mer svenska (8 av 17) motiverade sin syn med att de varken behöver, vill eller är intresserade av att lära sig mer svenska. Motiveringarna till det negativa alternativet handlade även om att de redan har tillräckliga kunskaper i svenska.

Även om det i flera svar kom fram att svenska och att lära sig svenska är tråkigt eller onödigt, finns det ändå ett behov av kunskaper i svenska (se figur 15). Dessutom kom det fram att svensklektioner oftast innehåller olika slags övningar. Övningarna ansågs vara både trevliga och tråkiga. I många svar saknades dock en närmare precisering vilket slags övningar det är fråga om.

4.5. Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan man konstatera att de elever som svarade på enkäten ser svenska språket både som onyttigt och tråkigt men även som ett nyttigt och trevligt ämne. Dessutom vill

drygt hälften av eleverna lära sig mer svenska trots den dominerande negativa attityden till svenska (jfr Tuokko 2009 i kapitel 1 ovan). Den negativa attityden till att lära sig svenska kan ha att göra med Krashens och Terrells (1988, se avsnitt 2.3.3) affektiva filter som påverkar tonåringarnas språkinlärning. Enligt denna syn är ungdomar inte lika öppna att lära sig språk som yngre barn.

Enligt svaren använder eleverna mycket internet och sociala medier samt spelar olika slags spel. Resultaten visar dock att de gör detta på finska eller engelska och behöver alltså inte kunna svenska för att använda till exempel sociala medier. Engelska är även det dominerande främmande språket i elevernas vardag enligt svaren. Dessa svar beaktar jag i materialpaketet så att övningarna innehåller tanken om att språkmedvetenhet ökas med hjälp av svenskspråkiga sociala medier. Dessutom innehåller övningar en jämförelse mellan svenska, finska och engelska och även andra nordiska språk.

I fråga om svenskan i skolvärlden anses temana i läroböckerna i svenska vara ointressanta. Motiveringarna till detta handlar dock mest om attityden till svenska språket. Detta tyder på att inställningen till temana i läroböckerna kan vara förknippade med attityder till språket. Detta resultat får stöd i en studie av Green-Vänttinen m.fl. (2010, se även avsnitt 1.3) som visar att även många gymnasieelever förhåller sig kritiska till läromedel som används på lektionerna. Enligt undersökningen av Green-Vänttinen m.fl. (2010) upplevs texterna i boken som oäkta och de önskar sig mer varierande material.

De mest omtyckta övningstyperna på svensklektionerna är övningar på internet, övningar i läroboken och par- eller grupparbeten. Dessutom verkar kompisarna vara av stor betydelse för eleverna vilket stödjer Marttunens och Rantanens teori (2001, se avsnitt 2.3.1). Därför uppmuntras eleverna till att samarbeta med att lösa uppgifterna i materialpaketet.

Sammanfattningsvis syns enkätsvaren i materialpaketet i form av övningstyper som möjliggör användning av internet och sociala medier samt användning av olika språk, såsom engelska i lösandet av vissa uppgifter. Dessutom beaktas de jämnårigas betydelse för tonåringarna genom att övningarna kan göras i grupp. Till sist används varierande typer av övningar samt elevernas valfrihet betonas i vissa uppgifter.

5 SAMMANFATTANDE DISKUSSION

I denna avhandling har jag redogjort för viktiga synpunkter på språkmedvetenhet, att undervisa ungdomar och svenskans ställning i finska skolor. Dessutom har jag anlagt vidare teoretiska synpunkter på materialpaketet, vilket har innehållit utgångspunkter från GLGU (2014) och användning av digitala verktyg i undervisningen. I detta kapitel diskuterar jag min avhandling med tanke på mina forskningsfrågor samt tar fram några svårigheter som dök upp under arbetets gång.

Den första forskningsfrågan var

- Hur har man definierat begreppet *språkemedvetenhet* inom tidigare forskning?

Som det har kommit fram, är språkmedvetenhet ett komplext fenomen och det råder brist på konsensus om begreppets betydelse inom forskningen. Oklarheter om begreppets betydelse kan skapa kontroversiella uppfattningar. Även om olika undersökningar skulle ha samma tema, kan innehållet syfta till helt olika saker. Till exempel kan man med språkmedvetenhet syfta till medvetenhet om språkets struktur och form eller till medvetenhet om olika språk som finns i världen. Därtill är språkmedvetenhet ett centralt begrepp i den finska läroplanen men det finns ingen tydlig definition av det. Det kan ses som positivt på det sättet att lärarna kan använda kreativitet i hur de uppfattar och genomför tanken om språkmedvetenhet. Å andra sidan kan det skapa osäkerhet hos lärare om hur språkmedvetenhet kan genomföras och vad som krävs av läraren för att kunna undervisa språkmedvetet.

Den teoretiska bakgrunden innehåller även pedagogiska aspekter som man ska ta hänsyn till vid undervisning av tonåringar. Vid genomgång av tidigare studier om ålderns påverkan i språkinläringen kom det fram att temat är kontroversiellt. En del äldre undersökningar (se t.ex. Lenneberg 1967) visar att om språkinläringen börjar som barn kan det nå en inföddlik nivå i muntlig produktion. Å andra sidan har man visat att vuxna har sådana kunskaper om omvärlden som hjälper dem att lära sig språket snabbare, även om den slutliga nivån kan bli lägre (se t.ex. Krashen & Terrell 1988). Krashen och Terrell (1988) har redan på 1980-talet presenterat tanken om *det affektiva filtret* som påverkar tonåringarnas språkinläring. Frågan om ålderns inverkan

på språkinläringen är inte enkel även av den anledningen att det kan vara svårt att skilja olika faktorer åt, såsom hurdan input inläraren har fått (Lambelet & Berthele 2015).

Enligt undersökningar (se t.ex. Aalto-Setälä & Marttunen 2007, Huotilainen 2019) formas tonåringarnas hjärna om under puberteten och utvecklingen går både fram och tillbaka. Dessa förändringar leder även till vissa drag i beteendet, såsom dåliga vanor, självupptagenhet och starka humörsvängningar. Dessutom har andra jämnåringa en stor betydelse för en tonåring som håller på att lösgöra sig från föräldrarna. Alla dessa drag är synliga även i skolvärlden och därför är det viktigt att ta hänsyn till dem när man undervisar eller planerar läromaterial för målgruppen.

När det gäller svenskans ställning i finska skolor har diskussionen om den obligatoriska svenskan pågått i flera årtionden. Den senaste förändringen i svenskundervisningen skedde 2016 när svenskundervisningen skulle börja från årskurs 6 vilket har lett till diskussionen om vem som överhuvudtaget är kompetent att undervisa i svenska (se t.ex. Rossi m.fl. 2017).

Den andra forskningsfrågan var

- Hur beaktas enkätsvaren vid planeringen av materialpaketet?

När det gäller enkätundersökningen som genomfördes i två skolor, kom det fram vissa svårigheter. För det första var det svårt att få forskningstillstånd av alla föräldrar eftersom det var i pappersform. För det andra kan många faktorer ha påverkat elevsvaren, såsom attityd till svenska språket och informanternas ålder. Själva enkäten var delvis lyckad, men till exempel i fråga om var eleverna använder olika språk skulle man ha kunnat be dem precisera vilka språk de använder i olika sammanhang för att få ännu mer information. Efteråt började jag även fundera på om flervalsfrågorna styrde svaren på de öppna meningarna. Om eleverna har svarat på flervalsfrågor på ett visst sätt (t.ex. många *nej*-svar), kan det ha påverkat deras attityd till de öppna meningarna.

I elevsvaren kom fram olika attityder till svenskan. En del visade sig ha en negativ attityd till svenska språket och att lära sig svenska. En del tyckte dock att det är trevligt och nyttigt att lära sig svenska. I fråga om språkanvändningen utanför skolan kom det fram att bara några få i själva verket använder svenska. Förutom finskan är engelskan dominerande både i skolan och

på fritiden. Eleverna tycker att de har fått tillräckligt med information om var de kan använda svenska utanför skolan men de drar inte nytta av denna möjlighet. Det handlar om att de inte behöver svenska eftersom de kan göra allt på andra språk, såsom finska eller engelska. Svaren på elevenkäten var inte överraskande utan jag kunde på basis av min vardagserfarenhet och tidigare forskning (t.ex. Tuokko 2009) förvänta mig en negativ attityd till svenska.

Elevsvaren beaktas vid planeringen av materialpaketet så att övningarna innehåller en jämförelse mellan svenska och engelska och även andra språk. Dessutom uppmuntras eleverna att samarbeta med kompisar. Övningarna innehåller även sociala medier och användning av internet eftersom de enligt elevsvaren är centrala delar av deras vardag.

Den tredje forskningsfrågan var

- Hur förverkligas tanken om att öka språkmedvetenhet i materialpaketet?

Resultaten av den sista forskningsfrågan syns i den tredje delen av avhandlingen, materialpaketet. Tanken om att öka språkmedvetenhet förverkligas i materialpaketet konkret till exempel i uppvärmningsdelen. Eftersom språkmedvetenhet kan ses på många olika sätt har jag försökt ta med olika aspekter på den i materialpaketet. Tema 1 innehåller övningar som ökar språkmedvetenhet så att man lär sig att använda svenska (och även andra språk) när man söker information om resor. Dessutom omfattar det första temat övningen om finlandssvenska och diskussionsövningar om attityder till olika dialekter, språk och talare. Som Andersen och Ruohotie-Lyhty (2019) konstaterar, är attityder till språk och språkets talare en del av språkmedvetenhet. Övningar i tema 2 omfattar övningar som förknippar det tidigare inlärd med en konkret situation. Därtill innehåller temat övningar om nordiska namn samt språklekar. Tema 3 är sociala medier och det siktar på att öka språkmedvetenhet genom att erbjuda kunskap om hur man kan använda sociala medier på svenska och därmed komma i kontakt med svenska språket på fritiden.

I de två sista temana, 4 och 5, fokuseras jämförelsen av språken. I det fjärde temat bekantar eleverna sig med danska och norska, lär sig några fraser på dessa språk samt lär sig jämföra dem med svenska. I det sista temat jämförs svenska språket med finska och engelska. Eftersom de flesta elever i den finska skolan har kunskaper i båda språken, utnyttjas i det sista temat kunskaperna genom att eleverna ska lösa uppgifter med hjälp av finska och engelska.

Jämförelsen mellan olika språk är en del av GLGU (2014, se avsnitt 2.5.1) men även en del av de fem domäner av språkmedvetenhet som nämns av James och Garrett (1992, se avsnitt 2.1.3, tabell 1). Därför är jämförelsen mellan språken centralt i materialpaketet.

Eftersom lärarna upplever begreppet språkmedvetenhet som ett brett och oklart begrepp (se t.ex. Gök & Rajala 2017, Hutka 2019), hoppas jag att detta materialpaket kan hjälpa och inspirera lärarna att utveckla sin språkmedvetna undervisning. Språkmedvetenhet är en relativ ny företeelse i den finska skolmiljön och det finns mycket som man skulle kunna studera inom fältet i framtiden. Det skulle till exempel vara intressant att undersöka noggrannare elevernas språkmedvetenhet och hur eleverna själva upplever begreppet och vad det innebär i praktiken enligt dem.

LITTERATUR

- Abrahamsson, N. 2011. *Andraspråksinläring*. Lund: Studentlitteratur.
- ALA. *Association for Language awareness*. <https://www.languageawareness.org/> (Hämtad: 22.5.2019)
- Alanen, R. 2011. Kysely tutkijan työkaluna. I: Kalaja, P., Alanen, R. & Dufva, H. (red.) *Kieltä tutkimassa: tutkielman laatijan opas*. Helsingfors: Finn Lectura. 146–161.
- Aalberg, V. & Siimes, M. 2007. *Lapsesta aikuiseksi. Nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi*. Helsingfors: Nemo.
- Aalto, E. & Tarnanen, M. 2015. Kielitietoinen aineenopetus opettajankoulutuksessa. *AFinLA-e: soveltavan kielitieteen tutkimuksia*, 8, 72–90.
- Aalto-Setälä, T. & Marttunen, M. 2007. Nuoren psyykinen oireilu – häiriö vai normaalia kehitystä?. I: *Duodecim* 2007, 123. 207–213.
- Andersen, L. K. & Ruohotie-Lyhty, M. 2019. Mitä on kielitietoisuus ja miten se näkyy koulussa?. I: *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 10(2). Tillgänglig: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-maaliskuu-2019/mita-on-kielitietoisuus-ja-miten-se-nakyy-koulussa>
- Andrews, S. J. 2001. The language awareness of the L2 teacher: Its impact upon pedagogical practice. *Language Awareness*, 10(2–3), 75–90.
- Andrews, S. J. 2007. *Teacher language awareness*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Breidbach, S., Elsner, D., & Young, A. 2011. *Language awareness in teacher education: cultural-political and social-educational perspectives*. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Cadierno, T. & Eskildsen, S. 2018. The younger, the better? A usage-based approach to learning and teaching of English in Danish primary schools. *European Journal of Applied Linguistics*. 6 (1): 171–182.
- Candelier, M. 2017. ”Awakening to Languages” and Educational Language Policy. I: Cenoz, J., Gorter, D., May, S. (red.): *Language awareness and multilingualism. Encyclopedia of language and education*. Springer Switzerland. 161–172.
- Cenoz, J. & Gorter, D. 2017. Volume Editors’ Introduction to ”Language Awareness and Multilingualism”. I: Cenoz, J., Gorter, D., May, S. (red.): *Language awareness and multilingualism. Encyclopedia of language and education*. Springer Switzerland. ix–xv.
- Diaz, P. 2012. *Webben i undervisningen. Digitala verktyg och sociala medier för lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- Dufva, H. 1994. Language Awareness and Cultural Awareness for Language Learners. I: *Probleme des Spracherwerbs*. En samling av föredrag vid Jyväskylä universitet. 19–32.

Dufva, H., & Salo, O-P. 2015. Kielten äärellä: kielitietoisuus oppimisen tukena. I: O-P. Salo, O-P. & M. Kontoniemi (red.): *Kohti uutta: 100 vuotta koulun kehittämistä Jyväskylän normaalikoulussa*. Jyväskylä: Jyväskylän normaalikoulu, Jyväskylä universitet. 211–226.

Finkbeiner, C. & White, J. 2017. Language Awareness and Multilingualism: A Historical Overview. I: Cenoz, J., Gortez, D. & May, S. (red.): *Language Awareness and Multilingualism*. Springer Switzerland. 3–18.

Geber, E. 2010. Den obligatoriska svenskan – en historisk analys. *Magma* 1/2010.

GLGU 2014 = *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen*. Utbildningsstyrelsen. Tammerfors.

Green-Vänttinen, M., Korkman, C. & Lehti-Eklund, H. 2010. *Svenska i finska gymnasier*. Helsingfors universitet. Helsingfors.

Grundlagen 1999.

Gök, A. & Rajala, E. 2017. *Investigating teacher language awareness and language aware practices in Finland*. Magisteravhandling vid Jyväskylä universitet.

Hawkins, E. 1999. Foreign language study and language awareness. *Language Awareness*, 8, (3–4). Cambridge: Cambridge University Press. 124–142.

Honko, M. & Mustonen, S. 2018. Kieliä rinnakkain – koulun monikielisyys näkyviin kieliä vertailemalla. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 9(5). Tillgänglig: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-syyskuu2018/kieliarinnakkain-koulun-monikielisyys-nakyviin-kielia-vertailemalla>

Huotilainen, M. 2019. *Näin aivot oppivat*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hutka, P. 2019. “*Jos ette ruotsia opi niin kuulettepahan sitte savvoo, että jottain tietoo jääpi piähän sitte*” *Språkmedvetenhet hos svensk- och engelsklärare och i deras undervisning i högstadiet*. Magisteravhandling vid Jyväskylä universitet.

Häkkinen, P., Juntunen, M. & Laakkonen, I. 2011. Tulevaisuuden oppimisympäristöt? Yksilölliset ja yhteisöllisen oppimisen tilat. I: Pohjola, K. (red.). 2011. *Uusi koulu – oppiminen mediakulttuurin aikakaudella*. Jyväskylä: Jyväskylä universitet, Koulutuksen tutkimuslaitos.

Häng med i svängarna – på svenska! Projekt vid Jyväskylä universitet. <https://hangmedisvangarna.com/>

James, C. & Garrett, P. 1992. The scope of language awareness. I: James, C. & Garrett, P. (red.): *Language awareness in the classroom*. London: Longman. 3–23.

Jessner, U. 2017. Language Awareness in Multilinguals: Theoretical Trends. I: Cenoz, J., Gortez, D., May, S. (red.): *Language awareness and multilingualism. Encyclopedia of language and education*. Springer Switzerland. 19–20.

Karppanen, M. 2016. *Språkinläring genom rörelse: ett verksamhetsbaserat materialpaket för svenskundervisning*. Magisteravhandling vid Jyväskylän universitet.

Koivu, J. 2016. *Ett materialpaket för språkdusch. Svenska för finskspråkiga barn*. Magisteravhandling vid Jyväskylän universitet.

Krashen, S. 1981. *Second language acquisition and second language learning*. Oxford: Pergamon Press.

Krashen, S. & Terrell, T. 1988. *The Natural Approach: Language Acquisition in the Classroom*. New York: Prentice Hall. 45–47.

Kuukka, K., Quakrim-Soivio, N., Pirinen, T., Tarnanen, M. & Tiusanen, M. 2015. Maahanmuuttajataustaisten oppijoiden kielen oppimisen tuki. I: T. Pirinen, T. (red.): *Maahanmuuttajataustaiset oppijat suomalaisessa koulutusjärjestelmässä*. KARVI. Nationella centret för utbildningsutvärdering. Julkaisut 17:2015. 85–130.

Lambelet, A. & Berthele, R. 2015. *Age and foreign language learning in school*. Basingstoke: Palgrave Pivot.

Latomaa, S., Luukka, E., Lilja, N. (red.). 2017. Kielitietoisuus eriarvoistumiskehitystä jarruttamassa. I: *Kielitietoisuus eriarvoistuvassa yhteiskunnassa – Language awareness in an increasingly unequal society. Afinlan vuosikirja 2017*. Jyväskylä: Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisuja 75. 11–29.

Lenneberg, E. 1967. *Biological Foundations of Language*. New York: Wiley.

Marttunen, M. & Rantanen, P. 2001. Nuorisopsykiatria. I: Lönnqvist J, Heikkinen M, Henriksson M, Marttunen M, Partonen T. (red.): *Psykiatria*. Helsingfors: Duodecim. 518–56.

Nikolov, M. 2009. *The age factor and early language learning*. Berlin; New York: Mouton de Gruyter.

Nikula, T. & Kääntä, L. 2013. Kieli koulussa: kohti kokonaisvaltaista kielikäsitystä. *Kieli, Koulutus ja yhteiskunta*, 4(5). Tillgänglig: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kielikoulutus-ja-yhteiskunta-joulukuu-2013/kielikoulussa-kohti-kokonaisvaltaista-kielikasitysta>

OPH. 2011. *Kansalliskieliselvitys*. Utbildningsstyrelsen: Rapportit ja selvitykset 2011:7.

Palviainen, Å. 2011. Frivillig svenska? Utbildningsrelaterade konsekvenser. *Magma* 3/2011.

Piaget, J. 1957. *Logic and psychology*. New York: Basic books.

Pitkänen-Huhta, A. 2008. Suomalaisten nuorten tekstikäytänteet monikielisessä arjessa. I: Garant, M., I. Helin & H. Yli-Jokipii (red.): *Kieli ja globalisaatio – Language and globalization. AFinLAn vuosikirja 2008*. Jyväskylä: Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisuja 66. 333–357.

Pohjala, K. 2010. Toisen kotimaisen kielen (ruotsin) opetus. I: Pohjala, K. & Geber, E. *Toinen*

kotimainen kieli. Muistio. Utbildningsstyrelsen.

Pönkä, H. 2017. *Open somekirja. Sosiaalisen median oppimisympäristöt ja menetelmät*. Jyväskylä: Docendo.

Rantanen, P. 2000. Nuoruusikä. I: Moilanen, I., Räsänen, E., Tamminen, T. m.fl. (red.) *Lasten- ja nuorisopsykiatria*. Helsingfors: Duodecim. 46–49.

Rossi, P., Ainoa, A. Eloranta, O. m.fl. 2017. *Kuka opettaa ruotsia? Ruotsin kielen opettajien kelpoisuuden tuottavien koulutusten arviointi*. KARVI. Nationella centret för utbildningsutvärdering. Julkaisut 14:2017.

Salo, O-P. 2014. Miten tehdä hyvästä kielenopetuksesta entistä parempaa? *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 5(5). Tillgänglig: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-marraskuu-2014/miten-tehda-hyvasta-kielenopetuksesta-entista-parempaa>

Savolainen, T. 2010. *Haastava nuori ja koulunkäynti – opas opettajalle*. Utbildningsstyrelsen.

Sopanen, P. 2018. Kielitietoisuus uudessa varhaiskasvatussuunnitelmassa. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 9(3). Tillgänglig: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-toukokuu-2018/kielitietoisuus-uudessa-varhaiskasvatussuunnitelmassa>

Statsrådet. Förordning 422/2012, §6.

Sundell, B. 2011. Förord. I: Palviainen, Å. 2011. Frivillig svenska? Utbildningsrelaterade konsekvenser. *Magma* 3/2011. 8–11.

Svalberg, A. M-L. 2016. Language Awareness research: where we are now. *Language Awareness*. 25(1–2), 1–13.

Tollola, J. 2015. Peruskoulun ruotsin kielen opetus murroksessa: ketkä opettavat kuudesluokkalaisille ruotsia? *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 6(4). Tillgänglig: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-syyskuu-2015/peruskoulun-ruotsin-kielen-opetus-murroksessa-ketka-opettavat-kuudesluokkalaisille-ruotsia>

Tuokko, E. 2009. *Miten ruotsia osataan peruskoulussa? Peruskoulun päättövaiheen ruotsin kielen B-oppimäärän oppimistulosten kansallinen arviointi 2008*. Oppimistulosten arviointi 2/2009. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi: E-bok.

Uusitalo, E. 2017. *Undervisning i svenska som andra inhemska språk: skönlitteratur som undervisningsmaterial på gymnasiet*. Magisteravhandling vid Jyväskylä universitet.

Vallinkoski, A. 20.3.2017. Mikä ihmeen diginatiivi? I: *Yliopisto-lehti* Y/02/17. <https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/koulutus-kasvatus-ja-oppiminen/mika-ihmeen-diginatiivi> (Hämtad: 29.3.2019)

YLE. A-studio 5.8.2019. *Relationen till det svenska språket delar finländarna*.

<https://arenan.yle.fi/1-4584881?autoplay=true> (Hämtad: 6.8.2019)

YLE. Yle nyheter 21.9.2017. *Asiantuntijat huolissaan englannin ylivallasta: ”Nuoret eivät ymmärrä kielitaidon merkitystä, jonnekin se on kadonnut”*. <https://yle.fi/uutiset/3-9843164> (Hämtad: 29.8.2019)

YLE. Yle nyheter 24.4.2014. *Ruotsi vapaaehtoiseksi-aloite eduskunnalle – ”Mehän annamme Ruotsille valtiona aikamoisen kilpailuvaltin”*. <https://yle.fi/uutiset/3-7202437> (Hämtad: 16.5.2019)

BILAGA 1: Enkät

Hei!

Tämä kyselytutkimus on osa opintoihin liittyvää tutkielmaani. Tutkielmani tavoitteena on selvittää yläkouluikäisten oppilaiden näkemyksiä kielitietoisuuteen liittyen ruotsin kielessä sekä vastausten avulla luoda uutta opetusmateriaalia. Kysymyksiin ei ole oikeita tai väärinä vastauksia. Kaikki kyselylomakkeiden vastaukset käsitellään luottamuksellisesti, eikä niitä käytetä muuhun tarkoitukseen. Kenenkään henkilöllisyys ei selviä kyselyvastauksista. Vastaathan kysymyksiin huolellisesti.

Kiitos vastauksistasi ja aurinkoista loppukevättä!

Lotta Vähäyjylkkä, Jyväskylän yliopisto

Mitä kieliä olet oppinut

- a) koulussa? _____
- b) koulun ulkopuolella? _____
- i) missä olet oppinut näitä kieliä? _____

Mitä kieliä haluaisit oppia? _____

Mitä kieliä käytät koulussa?

suomi   ruotsi   englanti   muu, mikä?

Millä kielillä ajattelet?

suomi   ruotsi   englanti   muu, mikä?

Mitä kieliä käytät koulun ulkopuolella?

suomi   ruotsi   englanti   muu, mikä?

Missä käytät näitä kieliä? (esim. internet, kaverit, sukulaiset, matkat...)

Olen joskus käyttänyt ruotsia muualla kuin koulussa.

Kyllä

Ei

Missä? _____

Ruotsin oppikirjan aiheet ovat lähellä omia kiinnostuksen kohteitani.

kyllä

ei

Perustelu:

Millaisia tehtävätyyppejä tekisit mieluiten ruotsin oppitunneilla? Ympyröi kaikki sopivat vaihtoehdot.

- a) kirjan tehtäviä
- b) suullisia tehtäviä
- c) pari-/ryhmätehtäviä
- d) tehtäviä internetissä
- e) muuta, mitä? _____

Minulla on ruotsinkielisiä sukulaisia tai tuttavvia.

Kyllä

Ei

Jos vastasit kyllä, mitä kieltä puhut heidän kanssaan?

suomi

ruotsi

englanti

muu, mikä?

Olen joskus käynyt Ruotsissa.

Kyllä

Ei

Mitä seuraavista teet vapaa-ajallasi ruotsin kielellä? Ympyröi kaikki sopivat vaihtoehdot.

- a) kuuntelen ruotsinkielistä musiikkia
- b) luen ruotsinkielisiä blogeja
- c) katson ruotsinkielisiä videoita/tv-ohjelmia/elokuvia
- d) seuraan ruotsinkielisiä tilejä sosiaalisessa mediassa (esim. Instagram, Snapchat, Tiktok)
- e) luen ruotsinkielisiä nettisivuja
- f) luen ruotsinkielisiä lehtiä
- g) en mitään näistä

Jos vastasit kohdan g, voisitko ajatella tekeväsi jotain edellisen kohdan vaihtoehtoista?

kyllä

ei

Perustelu

Koen saavani tarpeeksi vinkkejä siihen, kuinka voin harjoitella koulussa opiskelemiani kieliä koulun ulkopuolella.

kyllä

ei

Jatka lauseita

Haluan oppia lisää ruotsin kieltä, koska

En halua oppia lisää ruotsin kieltä, koska

Minusta ruotsin kieli on _____

Ruotsin opiskelu on _____

Mukavinta ruotsin tunneilla on _____

Tylsintä ruotsin tunneilla on _____

Yleensä ruotsin tunneilla tehdään _____

Vapaa-ajallani _____

BILAGA 2: Materialpaket

MATERIALPAKET TILL ÅRSKURS 7 MED SPRÅKMEDVETENHET SOM UTGÅNGSPUNKT

Till läraren:

Språkmedvetenhet är ett centralt begrepp i läroplanen (GLGU 2014). Begreppet är dock komplext och kan förstås på många olika sätt. Det här materialpaketet innehåller övningar som syftar på att öka elevernas språkmedvetenhet ur olika synvinklar. Målgruppen är den 7:e årskursen men övningarna kan differentieras till olika stadier.

Materialpaketet innehåller 5 olika teman. När övningarna genomförs med sjundeklassister rekommenderar jag att de görs i nummerordning eftersom övningarna i slutet är mer krävande än de i början. Vissa övningar kräver kunskaper från tidigare övningar för att kunna genomföras. Om övningarna genomförs med äldre elever kan de även göras som enskilda uppgifter. Läraren kan använda övningarna som kompletterande material på lektionerna och tillämpa dem i sin egen undervisning. Materialpaketet syftar alltså till att fungera som stöd när läraren vill betona språkmedvetenhet i undervisningen.

Temana i materialpaketet är följande: uppvärmning, att planera en resa, framme i Sverige, sociala medier, danska och norska samt jämför språken. Jag skulle vilja framhäva betydelsen av jämförelsen mellan olika språk eftersom det kan hjälpa eleven att förstå språken på ett nytt sätt. Eleverna kan alltid dra nytta av sina kunskaper i andra språk när ett nytt språk lärs in genom att upptäcka likheter och skillnader mellan språken.

Till sist vill jag ge några praktiska tips till användning av materialpaketet. Ge eleverna det stöd som de behöver. Om eleven har svagare kunskaper i svenska, uppmuntra till samarbete eller användning av andra hjälpmedel, såsom ordböcker. Om eleven har bra svensk kunskaper och är färdig snabbare än andra, uppmuntra till till exempel läsning av bloggtexter. Det här materialpaketet innehåller mest diskussionsövningar eller andra övningar som

kan genomföras genom att arbeta i grupper. Målet är att väcka språkmedvetenhet hos elever och därför är diskussionen viktig.

Övningarna i materialpaketet får användas och tillämpas enligt lärarens behov. Hoppas att du har nytta av detta materialpaket!

Lotta Vähäylikkä

UPPVÄRMNING!

Tavoite: Tutustua oman arkiympäristön kielelliseen maailmaan ruotsin kielen osalta. Lisätä kielitietoisuutta konkreettisesti huomioimalla läheltä löytyvät kieliympäristöt.

Målet: Att bekanta sig med den vardagliga språkmiljön gällande svenska språket. Att öka språkmedvetenhet genom att uppmärksamma de närvarande språkmiljöerna.

Tehtävä 1: Aloitetaan kotikaupungistasi!

Aloitetaan seikkailu kotikaupungista. Ensimmäisen osion tavoitteena on selvittää, kuinka ruotsin kieli näkyy tai kuuluu oppilaiden arjessa. Jos paikkakunta on yksikielinen eikä ruotsin kieleen törmää usein, apuna voi käyttää kotoa löytyviä ruotsinkielisiä asioita. Oppilaat havainnoivat viikon ajan vastaantulevia ruotsinkielisiä asioita. Tämän jälkeen keskustellaan tunnilla ryhmissä, minkälaisissa tilanteissa oppilaat kohtaavat ruotsin kieltä omassa arjessaan.

Vinkki: Opettaja voi tarvittaessa antaa lisää vihjeitä ruotsinkielisten ympäristöjen löytämiseksi. Löytyykö sieltä esimerkiksi elintarvikkeita, joissa on ruotsinkielistä tekstiä? Kuinka on ohjekirjojen laita? Ehkä kotoa löytyy jotain Ikean kalusteita?

Ekstra: Luokaa yhteinen Thinglink-seinä, johon tägäätte kuvin, tekstein tai esimerkiksi videoin, kuinka ruotsin kieli näkyy arjessanne.

Övning 1: Vi börjar i din egen hemstad!

Vi börjar äventyret i hemstaden. Målet med den första delen är att reda ut hur svenska språket syns och hörs i din vardag. Om orten är enspråkig och man möter svenska sällan kan eleven leta efter svenskspråkiga ting i sitt hem. Elever ska observera den svenskspråkiga miljön i sin vardag under en vecka och därefter diskuteras observationerna på lektionen i små grupper.

Tips: Läraren kan vid behov ge flera tips på hur svenska språket syns i hemstaden. Finns det livsmedel eller instruktionsböcker med svensk text? Eller Ikea-möbler?

Extra: Skapa en Thinglink-vägg. Tagga med hjälp av bilder, text eller till exempel videor hur svenska språket syns i er vardag.

Tehtävä 2: Jatketaan tutustumista ruotsinkieliseen ympäristöösi!

Nyt kun oppilaat ovat tutustuneet oman ympäristönsä ruotsinkieliseen maisemaan, on aika yrittää selvittää ruotsinkielisiä haasteita. Oppilaat valitsevat edellisessä tehtävässä listaamista asioista jonkin ruotsinkielistä tekstiä sisältävän asian. Tavoitteena on selvittää tekstin merkitys.

Oppilaat etenevät seuraavasti:

- 1 Lue ruotsinkielinen teksti läpi ja mieti, löydätkö sieltä tuttuja sanoja.
- 2 Jos et löydä tuttuja sanoja, pohdi, muistuttaako jokin sana jotain suomenkielistä tai englanninkielistä sanaa.
- 3 Jos löydät tuttuja sanoja, pohdi, mitä ne voisivat olla suomeksi.
- 4 Viimeinen vaihtoehto on katsoa apua sanakirjasta.

Övning 2: Fortsätt att bekanta dig med svenska språket i din omgivning!

När eleverna har bekantat sig med svenska språket i sin vardag är det dags att besvara svenskspråkiga frågor. Eleverna ska välja en sak från sin lista som innehåller svensk text. Målet är att utreda vad texten betyder.

Gör så här:

- 1 Läs igenom den svenskspråkiga texten och fundera på om det finns bekanta ord.
- 2 Om du inte hittar några bekanta ord, fundera på om det finns något ord som liknar ett finskt eller engelskt ord.
- 3 Om du hittar bekanta ord, fundera på vad de kan betyda på finska.
- 4 Till sist, använd ordboken som hjälpmedel.

TEMA 1: ATT PLANERA EN RESA

Tässä teemassa valmistellaan matkaa Ruotsiin.

Tavoite: Lisätä kielitietoisuutta siten, että opitaan etsimään tietoa internetistä eri kieliä hyödyntäen. Näin opitaan sekä uutta sanastoa että tiedonhaku kielitietoisuutta lisäten. Pohditaan myös asenteita eri kieliä ja kieliryhmiä kohtaan ja lisätään tietoisuutta omista asenteista.

I det här temat förbereder vi oss inför resan till Sverige.

Målet: Att öka elevernas språkmedvetenhet så att de lär sig söka information på nätet med hjälp av olika språk. Man lär sig både nya ord och informationsökning och ökar samtidigt sin språkmedvetenhet. Målet är även att fundera på attityder till olika språk och språkgemenskaper och bli medveten om sina egna attityder.

Tehtävä 1: Varataan matka!

Tässä tehtävässä on tarkoituksena etsiä ruotsinkielisiltä sivuilta matka välille Helsinki-Tukholma. Oppilas etsii liput kahdelle henkilölle ja laittaa ylös matkan tiedot (aikataulu ja hinta). Lisäksi oppilas etsii mielenkiintoista tekemistä laivamatkalle ja liittää tiedot aktiviteeteista vastaukseen. Tähän löytyy apua OMBORD/MERELLÄ-osiosta.

Vinkki: Tämän tehtävän voi suorittaa hakemalla tietoa joko suomenkielisiltä tai ruotsinkielisiltä sivuilta. Tukena voi käyttää myös alla olevaa sanalista.

<https://www.vikingline.fi/>

<https://www.vikingline.fi/sv-fi/>

Övning 1: Boka resa!

I den här övningen söker eleven biljetter till resan mellan Helsingfors och Stockholm. Eleven söker en passande resa till två personer och skriver upp tidtabellen och priset. Dessutom ska eleven leta efter intressanta aktiviteter till resan och tillägga informationen om dessa i svaret. Man kan hitta aktiviteter i delen OMBORD.

Tips: I den här övningen kan eleverna söka information antingen på finska eller på svenska. De kan även använda ordlistan som stöd.

<https://www.vikingline.fi/>

<https://www.vikingline.fi/sv-fi/>

Ordlista:

Boka	varata
Kryssning	risteily
Reguljärresa	reittimatka
Välja	valita
Hamn	satama
Datum	päivämäärä
Söka	etsiä

Tehtävä 2: Aika luoda matkasuunnitelma

Nyt kun matka on varattu, voidaan odotellessa luoda matkasuunnitelma! Alla olevaan taulukkoon on sijoitettu kohteet, joiden läpi matka kulkee. Oppilaiden tehtävänä on etsiä tekemistä kaupunkiin. Oppilaat tutustuvat Googlen avulla alla oleviin kaupunkiin ja etsivät kaupungin tärkeimpiä nähtävyyksiä, ravintoloita tai muuta mielenkiintoista tekemistä. Apuna voi käyttää alla olevia sivustoja tai googlettaa omilla hakusanoilla. (esim. att göra i Stockholm). Oppilaat voivat tarvittaessa käyttää apuna sanakirjaa tai etsiä tietoa suomeksi ja englanniksi.

<https://tripadvisor.fi>

<https://www.tripadvisor.se/>

<https://visitsweden.com/>

Övning 2: Dags att skapa en resplan

När resan är bokad, kan vi fortsätta till resplanen. I nedanstående tabell står det städer som resan går igenom. Eleverna ska söka aktiviteter till resan. Med hjälp av Google bekantar eleverna sig med städerna och söker efter sevärdheter, restauranger och annan intressant sysselsättning som man kan göra i städerna. Som hjälp kan användas nedanstående länkar eller man kan

googla med egna sökord (t.ex. att göra i Stockholm). Eleverna kan använda ordböcker vid behov eller söka information på finska och på engelska.

<https://www.tripadvisor.se/>

<https://tripadvisor.fi>

<https://visitsweden.com/>

Destination	Att göra
Helsingfors	
Stockholm	
Oslo	
Köpenhamn	
Malmö	

Tehtävä 3: Suomenruotsalaisuus

Ennen kuin matka jatkuu Helsingistä kohti Tukholmaa, tutustutaan hieman suomenruotsalaisuuteen.

Vinkki: Oppilaita voi ohjeistaa laittamaan ruotsin- tai englanninkieliset tekstitykset tehtävän yhteydessä olevaan videoon.

Ohjeistus ja tehtävät löytyvät alla olevasta linkistä.

<https://www.thinglink.com/scene/1140605396747026433>

Övning 3: Finlandssvenskar

Innan resan fortsätter mot Stockholm, bekantar vi oss med finlandssvenskhet.

Tips: Eleven kan titta på videon med svensk eller engelsk text.

Övningar och instruktioner finns i Thinglink:

<https://www.thinglink.com/scene/1140605396747026433>

Tehtävä 4: Matkalla Tukholmaan

A:

Laivassa ollessa on aikaa pohtia omia asenteita eri kieliä puhuvia kohtaan. Tässä tehtävässä oppilaat pohtivat, millaisia ajatuksia suomen kielen eri murteiden kuuleminen herättää. Keskustelu voidaan käydä pienissä ryhmissä tai koko ryhmän kesken riippuen ryhmän koosta. Keskustelukysymyksiä: Miltä murre kuulostaa? Millaisia ajatuksia murteen puhujasta herää?

Apuna voi käyttää alla olevia linkkejä (näytteitä eri murteista) tai pohtia kysymyksiä oman arkikokemuksen pohjalta.

https://www.kotus.fi/aineistot/puhutun_kielen_aineistot/murreaanitteita/suomen_murrekirjan_aanitteet

<https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005649399.html>

B:

Jatketaan ruotsin kieleen. Oppilaat kuuntelevat muutaman minuutin mittaisen pätkän suomenruotsia ja riikinruotsia esimerkiksi jostakin alla olevien linkkien podcasteista. Sen jälkeen oppilaat pohtivat ja keskusteleivat, millaisia ajatuksia eri ruotsinkielisten varieteettien kuuleminen herättää. Keskustelukysymyksiä:

- Miltä eri varieteetit kuulostavat?
- Millaisia ajatuksia varieteetin puhujasta herää?

Alla on linkkejä suomenruotsalaisiin ja ruotsalaisiin podcast-sivustoihin. Tässä tehtävässä voi antaa valmiiksi suosituksia podcasteista tai antaa oppilaiden valita omiin mielenkiinnon kohteisiin sopivia podcast-pätkiä kuunneltavaksi.

<http://poddtoppen.fi/finlandssvenska-poddar/>

<https://poddtoppen.se/>

C:

Oppilaat keskusteleivat omista asenteistaan eri kieliä puhuvia kohtaan. Keskustelun voi toteuttaa pienemmissä ryhmissä tai koko ryhmän kesken. Keskustelukysymyksiä:

- Mitä kieliä/murteita kuulet omassa arkiympäristössäsi? Miltä heidän puheensa kuulostaa? Millainen käsitys sinulle tulee kieliryhmien edustajista?
- Mitkä kielet/murteet kuulostavat miellyttävältä? Mitkä eivät? Ovatko jotkin ärsyttävän/ikävän kuuloisia? Osaatko perustella, miksi?

Huom.! Tavoitteena on tehdä oppilaat tietoisiksi omista asenteista ja ennakkoluuloista eri kieliryhmiä kohtaan. Ohjaa keskustelua tarvittaessa. Huolehdi, ettei kukaan luokassa oleva tule syrjityksi kielellisen tai etnisen taustansa takia.

Övning 4: På väg till Stockholm!

A:

På båten har man tid att fundera på sina attityder till olika språk. I den här övningen diskuterar eleverna hurdana tankar olika finska dialekter väcker hos dem. Diskussionen kan genomföras i små grupper eller i hela gruppen beroende på gruppens storlek. Diskussionsfrågor: Hur låter dialekten? Hurdana tankar väcks om dialektens talare?

Som hjälp kan ni använda nedanstående länkar eller så kan eleven fundera kring frågorna via sina egna upplevelser.

https://www.kotus.fi/aineistot/puhutun_kielen_aineistot/murreaanitteita/suomen_murrekirjan_aanitteet

<https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005649399.html>

B:

Vi fortsätter till svenska språket. Först ska eleverna lyssna på en bit finlandssvenska och sverigesvenska (t.ex. poddavsnitt). Därefter funderar och

diskuterar eleverna hurdana tankar olika svenska varieteter väcker hos dem.

Diskussionsfrågor:

- Hur låter de olika varieteterna?
- Hurdana tankar väcks om dialektens talare?

Under länkarna nedan finns det finlandssvenska och sverigesvenska poddavsnitt. Läraren kan välja poddar som eleverna ska lyssna på eller eleverna kan en och en eller i små grupper välja en intressant podd som de vill lyssna på.

<http://poddtoppen.fi/finlandssvenska-poddar/>

<https://poddtoppen.se/>

C:

Diskussion om egna attityder till talare av olika språk. Diskussionen kan genomföras i små grupper eller i hela klassen. Diskussionsfrågor:

- Vilka språk eller dialekter hör du i din vardag? Hur låter deras tal? Hurdan uppfattning får du av språkgruppens representant?
- Vilka språk eller dialekter låter trevliga? Vilka gör inte det? Finns det språk som låter irriterande? Kan du motivera din åsikt?

OBS! Målet är att eleverna ska bli medvetna om sina attityder och fördomar till olika språkgrupper. Styr diskussionen vid behov. Se till att ingen blir diskriminerad på grund av sin språkliga eller etniska bakgrund.

TEMA 2: FRAMME I SVERIGE

Tavoite: Lisätään kielitietoisuutta yhdistelemällä aiemmin opittua konkreettisiin tilanteisiin sekä leikkimällä kielellä. Kielellä leikkiminen on osa kielellistä luovuutta.

Målet: Att öka språkmedvetenhet med hjälp av att förbinda det tidigare inlärd med konkreta situationer och genom att leka med språket. När man leker med språket övas även språklig kreativitet.

Tehtävä 1: Tervetuloa Tukholmaan!

Tehtävän tarkoituksena on tutustua Tukholman kaupunkiin sekä etsiä ja neuvoa reitti satamasta johonkin Tukholman kohteeseen. Oppilaat valitsevat matkasuunnitelmasta jonkin kohteen Tukholmassa ja etsivät reitin satamasta sinne. He luovat ruotsiksi yksinkertaisen keskustelun, jossa toinen kysyy apua ja toinen neuvoo tietä. Apuna voi käyttää Googlemaps-sovellusta tai jotakin muuta karttaa. Alla olevaa sanalista voi käyttää myös apuna tarvittaessa. Oppilaat äänittävät tai videoivat keskustelun opettajan ohjeiden mukaan. Lähtöosoitteena on *Stadsgården, Tegelvikshamn, SE-11645 Stockholm*.

Sanalista:

Ursäkta, var ligger...? Hur kommer jag dit?

till vänster

till höger

rakt fram

längs

Övning 1: Välkommen till Stockholm!

Målet med övningen är att bekanta sig med Stockholm genom att söka och visa vägen till ett rese mål i Stockholm. Eleverna väljer ett rese mål utgående från sin resplan och söker rutt till dit. De ska skapa en diskussion så att den ena frågar och den andra visar vägen. Som hjälp kan eleverna använda applikationen Googlemaps eller någon annan karta. Ordlistan nedanför kan

vara till hjälp. Eleverna spelar in diskussionen enligt lärarens instruktioner. Utgångsadressen är *Stadsgården, Tegelvikshamn, SE-11645 Stockholm*.

Ordlista:

Ursäkta, var ligger...? Hur kommer jag dit?

till vänster

till höger

rakt fram

längs

Tehtävä 2: Mikäs sinun nimi on?**A:**

Ruotsissa oppilaat tapaavat ikätovereitaan. He päätyvät keskustelemaan ja vertailemaan suomalaisia nimiä ruotsalaisiin. Tässä tehtävässä pohditaan oman nimen alkuperää ja sen mahdollisia kytköksiä ruotsalaisiin nimiin. Oppilaat vastaavat alla oleviin kysymyksiin ruotsiksi. Apuna voi käyttää Googlea, ja esimerkiksi sivustoa www.nimikirja.fi.

- Vad är ditt namn?
- Är ditt namn typiskt finskt?
- Varifrån kommer ditt namn?
- Vad skulle du kunna heta på svenska?

B:

Tämän tehtävän tavoitteena on tutustua pohjoismaisiin nimiin. Tutustutaan myös islantilaisen nimenmuodostuksen periaatteisiin. Alla ohjeistukset oppilaille tehtävää varten.

1. Kun mietit ruotsalaisia sukunimiä, mitä sinulle tulee mieleen? Tee pari kansi lista mieleen juolahtavista ruotsinkielisistä sukunimistä. Entä etunimet? Listatkaa näitäkin muutamia. Voitte halutessanne tutustua lisää näihin Googlettamalla "de vanligaste efternamnen i Sverige" och "de vanligaste namnen i Sverige"

2. Islannissa nimet muodostetaan erityisellä periaatteella. Tutustu alla olevaan linkkiin ja muodosta itsellesi nimi islantilaisella nimenmuodostuksen periaatteella. <https://www.kielikello.fi/-/islantilaiset-nimet>
3. Lisätehtävä: tee tehtävä A, mutta pohdi tanskalaisia ja norjalaisia nimiä.

Övning 2: Vad heter du då?

A:

I den här övningen funderar eleverna på sitt namns ursprung och om det möjligen har svensk härstamning. Eleverna svarar på följande frågor på svenska. Som hjälp kan användas Google eller till exempel webbsplatsen www.nimikirja.fi.

- Vad är ditt namn?
- Är ditt namn typiskt finskt?
- Varifrån kommer ditt namn?
- Vad skulle du kunna heta på svenska?

B:

Målet med den här övningen är att bekanta sig med nordiska namn. Dessutom blir eleverna bekanta med de isländska namngivningsprinciperna. Instruktioner finns nedan.

1. När du tänker på svenska efternamn, vad kommer du på? Skapa en lista med ditt par över svenska efternamn som ni kan komma på. Hur är det med förnamn? Lista även dessa. Ni kan även googla "de vanligaste efternamnen i Sverige" och "de vanligaste namnen i Sverige".
2. På Island bildas efternamnen på ett speciellt sätt. Bekanta dig med de isländska efternamnen och bilda ett efternamn till dig själv med hjälp av den isländska principen. <https://www.kielikello.fi/-/islantilaiset-nimet>
3. Gör övning A men bekanta dig med norska och danska namn.

Tehtävä 3

A: Kielellä leikkelyä

Tässä tehtävässä on tavoitteena lisätä kielitietoisuutta leikin kautta. Tehtävässä leikitään sanapareilla. Oppilaille voi pohjustaa aihetta suomen kielen sanapareilla, kuten talo-palo, kana-sana... Yksi kirjain voi siis muuttaa sanan merkityksen täysin. Tässä tehtävässä tutustutaan vastaaviin sanapareihin ruotsin kielen osalta, esimerkiksi får-vår-tår.

Alla on kuvia erilaisista asioista. Oppilaiden tavoitteena on muodostaa kuvista pareja siten, että parit sointuvat keskenään. Opettaja voi esimerkiksi tulostaa kuvat ja leikata ne. Oppilaat voivat pelata korteilla ryhmissä, tai koko luokka voi pelata yhdessä.

B: Jatketaan kielileikkiä

Kun oppilaat ovat ratkaisseet kuvatehtävän, he pohtivat alla oleville sanoille pareja kokeilemalla! Apuna voi käyttää sanakirjaa merkitysten löytämiseksi. Joillekin sanoille voi löytää useita merkityksiä. Esimerkiksi sana häl → päl, käl, mäl, SÄL!

- lupp→
- vår→
- skägg→
- pil→
- tåg→

Lisää ideoita kielellä leikkelyyn voit löytää alla olevasta linkistä:

<https://www.folkhalsan.fi/spraklekar/>

Övning 3

A: Nu leker vi med språket!

Nu ökar vi språkmedvetenheten med hjälp av en språklek. I den här övningen leker vi med ordpar. Läraren kan berätta om temat genom att berätta om finska ordpar såsom talo-palo, kana-sana. En bokstav kan alltså förändra betydelsen helt. I den här övningen lär eleverna sig svenska ordpar, till exempel får-vår-tår.

Nedan finns det bilder på olika saker. Eleverna ska bilda par så att orden rimmar med varandra. Läraren kan till exempel skriva ut bilderna och klippa dem till mindre kort. Eleverna kan spela med korten i mindre grupper eller hela klassen kan spela tillsammans.

gunga

tunga

nötter

fötter

fyra

myra

ren

sten

boll

troll

ko

sko

mus

hus

B: Vi fortsätter med språkleken

När eleverna har löst övningen med bilderna ska de bilda egna ordpar genom att prova vilken bokstav som passar i ordet. Ordboken kan användas som hjälpmedel för att hitta betydelser. Till exempel ordet härl → pärl, kärl, märl, SÄL!

- lupp→
- vår→
- skägg→
- pil→
- tåg→

Flera idéer till språklekar kan du hitta under följande länk:

<https://www.folkhalsan.fi/spraklekar/>

TEMA 3: SOCIALA MEDIER

Matkalla kohti Osloa oppilaat kaipaavat tekemistä. Tästä kokonaisuudesta sitä löytyy sosiaalisen median parissa.

Tavoite: Lisätä kielitietoisuutta konkreettisesti tarjoamalla mahdollisuuksia kohdata ruotsin kieltä arkipäivässä ja some-maailmassa. Tutustua ruotsinkielisiin vaikuttajiin.

På vägen mot Oslo vill eleverna ha någonting att göra. I det här temat hittar de sysselsättning med sociala medier.

Målet: Att öka språkmedvetenhet konkret genom att erbjuda möjligheter att möta svenska språket i vardag i sociala medier. Att bekanta sig med svenskspråkiga influencers.

Tehtävä 1: Ruotsinkieliset vaikuttajat

Oppilaat pohtivat parin kanssa tai pienissä ryhmissä, ketä ruotsalaisia tai suomenruotsalaisia some-vaikuttajia he tietävät. He voivat pohtia tubettajia, instagram-vaikuttajia, bloggaajia... Oppilaat keskustelevat myös, millä kielellä kyseinen vaikuttaja päivittää kanaviaan. Näistä voidaan tehdä luokan yhteinen lista.

Övning 1: Svenskspråkiga influerare

Eleverna funderar parvis eller i små grupper på vilka svenska eller finlandssvenska influerare de känner till. De kan exempelvis fundera kring youtubers, instagram-influere eller bloggare. Eleverna diskuterar på vilket språk influerare uppdaterar sina kanaler. Ni kan skapa en gemensam lista över svenska influerare i hela klassen.

Tehtävä 2: Jennifer Kälid

Oppilaat katsovat Youtubesta Jennifer Kälidin haastattelun ja vastaavat itseään koskien seuraaviin kysymyksiin. Tehtävä voidaan suorittaa keskustelemalla pienissä ryhmissä.

- Vilka språk kan du?

- Har du lärt dig något språk utanför skolan?
- Vilka språk skulle du vilja kunna?
- Vad tänker du, varför borde man lära sig olika språk?

<https://www.youtube.com/watch?v=sCLM4u6sqO8>

Övning 2: Jennifer Källd

Eleverna tittar på en intervju med Jennifer Källd på Youtube och svarar på följande frågor. Övningen kan genomföras i form av diskussion i små grupper.

- Vilka språk kan du?
- Har du lärt dig något språk utanför skolan?
- Vilka språk skulle du vilja kunna?
- Vad tänker du, varför borde man lära sig olika språk?

<https://www.youtube.com/watch?v=sCLM4u6sqO8>

Tehtävä 3: Haaste!

Anna oppilaille haaste seurata jotakin ruotsiksi somea päivittävää vaikuttajaa vähintään viikon ajan, esimerkiksi Instagramissa, Snapchatissa tai Youtubessa. Keskustelkaa tämän jälkeen koulussa ryhmissä, mitä oppilaat ovat oppineet ruotsinkielisen some-tilin seuraamisesta.

Vinkejä ruotsinkielisiin tileihin Instagramissa:

viktoriaharrysson

tovahegesson

gonzanellie

ijustwanttobecool

therese

situationer

lucas_simonsson

biancaingrosso (ruotsiksi ja englanniksi)

m0llys

Vinkejä ruotsinkielisiin tileihin Youtubessa:

Therese Lindgren

I just want to be cool

JLC

Tova Helgesson

Övning 3: En utmaning!

Utmana eleverna att följa något svenskspråkigt konto på sociala medier i minst en vecka. Diskutera därefter i små grupper vad eleverna har lärt sig av att följa svenskspråkiga konton.

Tips på svenskspråkiga konton på Instagram:

Viktoriaharrysson

Tovahelgesson

Gonzanellie

ijustwanttobecool

Therese

Situationer

Lucas_simonsson

Biancaingrosso (både på svenska och engelska)

MOLlys

Tips på svenskspråkiga konton på Youtube:

Therese Lindgren

I just want to be cool

JLC

Tova Helgesson

Tehtävä 4: Ruotsinkieliset tubettajat

Tässä tehtävässä tutustutaan tarkemmin muutamaiin ruotsinkielisiin tubettajiin. Ohjeet ja tehtävänanto löytyvät alla olevasta linkistä.

<https://www.thinglink.com/scene/1144243151406366721?editor-closed>

Övning 4: Svenska youtubers

I den här övningen bekantar sig eleverna närmare med några svenskspråkiga youtubers. Instruktioner och övningen finns under länken nedan.

<https://www.thinglink.com/scene/1144243151406366721?editor-closed>

TEMA 4: DANSKA OCH NORSKA

Tässä teemassa kuljetaan Oslon ja Kööpenhaminan läpi norjan ja tanskan kieliin tutustuen.

Tavoite: Tutustua pohjoismaisiin kieliin, norjaan ja tanskaan. Lisätä kielitietoisuutta vertailemalla kyseisiä kieliä ruotsiin ja suomeen. Oppia ymmärtämään yksinkertaisia fraaseja näillä kielillä. Kielten vertailu lisää metalingvististä tietoisuutta ja ajattelua.

I det här temat reser vi genom Oslo och Köpenhamn och lär oss samtidigt norska och danska.

Målet: Att bekanta sig med de nordiska språken norska och danska. Att öka språkmedvetenheten genom att jämföra språken med svenska och eventuellt finska. Att lära sig förstå enkla fraser på norska och danska.

Tehtävä 1

A: Kuuntele norjaa

Tässä tehtävässä kuunnellaan norjan kieltä muutaman minuutin pätkä ja pohditaan, miltä se kuulostaa. Oppilaat keskustelevat, miltä norjan kieli kuulostaa verrattuna ruotsin kieleen ja mahdollisesti muihin heidän osaamiinsa kieliin. Kuuluuko puheesta yhtään tuttua sanaa?

Alla olevista linkeistä löydät norjankielisiä tv- ja radio-ohjelmia.

<https://radio.nrk.no/>

<https://tv.nrk.no/>

Opettaja voi päättää aihepiirin tai kuunneltavan/katsottavan ohjelman ennakoon, tai oppilas voi itse etsiä kiinnostavan ohjelman. Jälkimmäinen vaihtoehto olisi suositeltavaa, jotta oppilas saisi tunteen, että voi vaikuttaa. Opettaja voi myös valita sopivat vaihtoehdot ja antaa oppilaiden valita niistä.

B: Vertaa ruotsia norjan kieleen

Tässä tehtävässä verrataan yksinkertaisia norjankielisiä fraaseja ruotsin kieleen.

Keskustellaan siitä, kuinka kirjoitetut fraasit eroavat toisistaan ruotsiksi ja norjaksi. Tavoitteena on etsiä konkreettisia yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Alla on listattuna fraasit. Huom.! Oppilaat voivat aluksi keskittyä vertailemaan ulkoasuja (sisältöä ei tarvitse ymmärtää aluksi), ja sen jälkeen voitte yhdessä pohtia fraasien merkityksiä.

Ekstra: Kyseisiä fraaseja voi halutessaan harjoitella Quizletissa.

<https://quizlet.com/421932411/norska-svenska-flash-cards/>

Övning 1

A: Lyssna på norska

I den här övningen lyssnar eleverna på norska språket i några minuter och diskuterar hur det låter jämfört med svenska och möjligen andra språk som de kan. De kan även diskutera om de hör något bekant ord. I nedanstående länkar hittar du norska radio- och tv-program.

<https://radio.nrk.no/>

<https://tv.nrk.no/>

Läraren kan bestämma temat eller programmet som eleverna lyssnar eller tittar på eller så kan eleverna själva få bestämma. Jag rekommenderar att läraren låter eleven påverka valet på något sätt, exempelvis kan läraren ge några alternativ och eleven får välja det mest intressanta.

B: Jämför svenska med norska

I den här uppgiften övar eleven på enkla fraser på norska och jämför dem med svenska. Målet är att hitta konkreta likheter och olikheter. Fraserna finns listade nedan.

Extra: Eleverna kan även öva på fraserna i Quizlet.

<https://quizlet.com/421932411/norska-svenska-flash-cards/>

Hej (hay)! Hvordan går det? Bra, takk.
 Hva heter du? Jeg heter...
 Hyggelig å treffe deg.
 Unnskyld (meg)
 Jeg snakker ikke norsk.
 Jeg kan bare litt norsk.
 Jeg forstår deg ikke.
 Hvordan kommer jeg till?
 Kan du vise meg på kartet?
 Hvor mye vil det koste?
 Jeg vil gjerne kjøpe
 Kan du snakke saktere?
 Hvor er toalettet?
 Hvor er klokka?
 Ha det!

Hej! Hur är det? Bra, tack!
 Vad heter du? Jag heter...
 Trevligt att träffa dig.
 Ursäkta mig
 Jag pratar inte norska
 Jag kan bara lite norska
 Jag förstår dig inte
 Hur kommer jag till
 Kan du visa mig på kartan?
 Hur mycket kostar det?
 Jag skulle vilja köpa
 Kan du prata långsammare?
 Var är toaletten?
 Vad är klockan?
 Hejdå!

Tehtävä 2

A: Kuuntele tanskaa

Tässä tehtävässä kuunnellaan tanskan kieltä muutaman minuutin pätkä ja pohditaan, miltä se kuulostaa. Oppilaat keskustelevat, miltä tanskan kieli kuulostaa verrattuna ruotsin kieleen ja mahdollisesti muihin heidän osaamiinsa kieliin.

Alla olevasta linkistä löytyy tanskankielisiä radio- ja tv-ohjelmia.

<https://www.dr.dk/>

Opettaja voi päättää aihepiirin tai kuunneltavan/katsottavan ohjelman ennakoon, tai oppilas voi itse etsiä kiinnostavan ohjelman. Jälkimmäinen vaihtoehto olisi suositeltavaa, jotta oppilas saisi tunteen, että voi vaikuttaa. Opettaja voi myös valita sopivat vaihtoehdot ja antaa oppilaiden valita niistä.

B: Vertaa ruotsia tanskan kieleen

Tässä tehtävässä verrataan yksinkertaisia tanskankielisiä fraaseja ruotsin kieleen. Keskustellaan siitä, kuinka kirjoitetut fraasit eroavat toisistaan ruotsiksi ja tanskaksi. Tavoitteena on etsiä konkreettisia yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Alla on listattuna fraasit. Huom.! Oppilaat voivat aluksi keskittyä vertailemaan ulkoasuja (sisältöä ei tarvitse ymmärtää aluksi), ja sen jälkeen voitte yhdessä pohtia fraasien merkityksiä.

Ekstra: Fraaseja voi harjoitella myös Quizletissä.
<https://quizlet.com/421946000/danska-svenska-flash-cards/>

Övning 2

A: Lyssna på danska

I den här övningen lyssnar eleverna på danska språket i några minuter och diskuterar hur det låter jämfört med svenska och möjligen andra språk som de kan.

Under nedanstående länk kan du hitta danska radio- och tv-program.

<https://www.dr.dk/>

Läraren kan bestämma temat eller programmet som eleverna lyssnar eller tittar på eller så kan eleverna få bestämma själva. Jag rekommenderar att läraren låter eleven påverka valet på något sätt, till exempel kan läraren ge några alternativ och eleven får välja det mest intressanta.

B: Jämför svenska med danska

Eleverna ska jämföra de skrivna fraserna mellan svenska och danska. Målet är att hitta konkreta likheter och olikheter. Fraserna finns listade nedan.

Extra: Eleverna kan även öva fraserna på Quizlet.

<https://quizlet.com/421946000/danska-svenska-flash-cards/>

God morgen

God morgon

God aften	God kväll
Farvel	Hej då
Velkommen	Välkommen
Hvordan har du det?	Hur mår du?
Hvad hedder du?	Vad heter du?
Unskyld	Ursäkta
Tak	Tack
Mange tak	Tack så mycket
Værsgod	Varsågod!
Jeg forstår ikke.	Jag förstår inte.
Jeg er tyve år gammel.	Jag är tjugo år gammal.
Jeg taler ikke så godt dansk.	Jag pratar inte så bra danska.
Unskyld mig, hvor er toilettet?	Var ligger toaletten?

Tehtävä 3: Vertaa kolmea kieltä keskenään

Tässä tehtävässä oppilaat vertailevat kaikkia kolmea kieltä (ruotsi, norja, tanska) ja vertailevat niiden eroja ja yhtäläisyyksiä. Halutessaan rinnalle voi ottaa suomen kielen. Lista sanoista löytyy alta.

Övning 3: Jämför alla tre språk

Nu ska eleverna jämföra alla tre språk (svenska, norska och danska) med varandra. Lägg märke till hur de skiljer sig från varandra och vilka likheter det finns. Om ni vill, kan ni även ta med finskan i jämförelsen. Ni hittar listan över fraserna nedan.

NORSKA

God morgen
Hva heter du?
Hvordan går det?
Jeg er tjue år.
Jeg forstår ikke.
Hvor er toalettet?

SVENSKA

God morgon
Vad heter du?
Hur är det?
Jag är tjugo år gammal.
Jag förstår inte.
Var är toaletten?

DANSKA

God morgen
Hvad hedder du?
Hvordan har du det?
Jeg er tyve år gammel.
Jeg forstår ikke.
Unskyld mig, hvor er toilettet?

Unnskyld

Ha det!

Ursäkta

Hejdå!

Unskyld

Farvel!

Räkneord:

en

to

tre

fire

fem

seks

syv

åtte

ni

ti

tjue

førti

hundre

ett

två

tre

fyra

fem

sex

sju

åtta

nio

tio

tjugo

fyrtio

hundra

en

to

tre

fire

fem

seks

syv

otte

ni

ti

tyve

fyrre

hundrede

TEMA 5: JÄMFÖR SPRÅKEN

Norja ja Tanska ovat jääneet taakse, ja seuraava pysäkki on Malmössä. Malmö on monikulttuurinen kaupunki, joten kielten vertailu sopii teemaan.

Tavoite: Auttaa ymmärtämään, kuinka eri kielistä voi olla hyötyä uuden kielen oppimisessa. Tässä osiossa keskitymme vertailemaan ruotsia suomen ja englannin kanssa ja ratkaisemaan "ongelmia" toisen kielten avulla ilman sanakirjaa. Kielten vertailu ja niiden yhteyksien ja eroavaisuuksien tunnistaminen lisäävät metalingvististä tietoutta ja ajattelukykyä. Aihetta voi pohjustaa halutessaan kertomalla maailman monikielisyydestä.

Nu har vi lämnat Norge och Danmark och nästa etapp är Malmö. Malmö är en mångkulturell stad och därför ska vi passa på att jämföra språken där.

Målet: Att hjälpa eleven att förstå hur man kan dra nytta av kunskaperna i andra språk vid inläring av ett nytt språk. I detta tema jämförs svenskan med finskan och engelskan, och så löser eleven "problem" utan att använda sig av ordbok. Jämförelsen av språken och igenkännande av likheter och olikheter mellan olika språk är en del av elevens språkmedvetenhet. Om läraren vill, kan temat förberedas med att berätta om den flerspråkiga världen.

Tehtävä 1: Vertaa ruotsia suomen kieleen

Alla on ruotsinkielisiä sanoja. Osa on ehkä jo oppilaille ennestään tuttuja. Oppilaat pohtivat, mitä sanat voisivat tarkoittaa suomeksi. Apua saa sanan muodosta ja asusta. Oppilaita voi myös kehottaa pohtimaan, kuinka sana lausutaan ruotsiksi, ja miettimään, mitä suomenkielistä sanaa se muistuttaa.

Övning 1: Jämför svenska med finska

Nedan finns det en lista över svenska ord. En del kan vara bekanta för eleverna. Eleverna ska fundera på finska betydelser för orden. Att lägga märke till ordets form kan hjälpa. Läraren kan även uppmuntra eleverna att fundera på uttal av orden och därmed fundera på vilket finskt ord det liknar.

mästare

läkare

<i>kärra</i>	<i>gata</i>
<i>port</i>	<i>trappa</i>
<i>ugn</i>	<i>korg</i>
<i>lampa</i>	<i>säng</i>
<i>bänk</i>	<i>stall</i>
<i>kanna</i>	<i>krona</i>
<i>kaka</i>	<i>dill</i>
<i>peppar</i>	<i>senap</i>
<i>skola</i>	<i>stol</i>

Tehtävä 2

A: Kaupassa (kauppalista ja kuvat ovat ruotsinkielisten ohjeiden yhteydessä)

Aika tehdä ruokaostoksia, mutta tällä kertaa Ruotsissa! Kaikki lukee siis ruotsiksi. Oppilaat selvittävät, mitä alla olevat sanat listassa tarkoittavat. Apuna voi käyttää suomen ja englannin kieltä. Vinkki: Tehtävän voi suorittaa myös alla olevien kuvien avulla yhdistelemällä kuvan ja sanan toisiinsa.

B: Luo oma ostoslista

Oppilaat luovat parin kanssa tai pienissä ryhmissä oman kauppalistan ruotsiksi. Mitä he ostaisivat ruotsalaisesta ruokakaupasta? Apuna voi käyttää ylläolevaa listaa tai sanakirjaa.

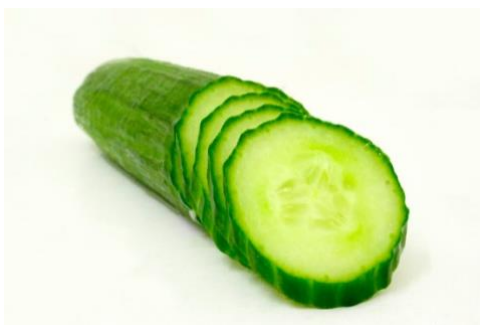
Övning 2

A: I affären

Dags att handla mat, men ni är ju fortfarande i Sverige så allt står på svenska! Eleverna ska ta reda på vad sakerna på inköpslistan betyder. Kunskaper i finska kan vara till hjälp. Tips: övningen kan genomföras även genom att para ihop ord och bild.

Inköpslista:

- gurka
- bananer
- vattenmelon
- paprika
- tomat
- sallad
- potatis
- bröd
- en mjölkförpackning
- yoghurt och mysli
- juice
- choklad
- makaroner

B: Skapa en egen inköpslista

Eleverna ska skapa en egen inköpslista med en kompis eller i små grupper. Vad skulle de köpa i en svensk matbutik? Som hjälpmedel kan eleven använda ovanstående lista eller ordbok vid behov.

Tehtävä 3: Vertaa ruotsia englantiiin (sanalistat ovat ruotsinkielisten tehtävänantojen yhdeydessä)

A:

Alla on listattuna ruotsinkielisiä sanoja. Oppilaat pohtivat, mitä ne ovat englanniksi. Tässä tehtävässä voi kehottaa oppilaita vertailemaan sanoja myös mahdollisesti muihin osaamiinsa kieliin (kuten saksa tai oma äidinkieli, jos se on muu kuin suomi tai ruotsi).

B:

Tässä tehtävässä syvennetään ruotsin ja englannin vertailua. Tarkoituksena on huomata yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia kielten rakenteissa. Oppilaat tarkastelevat erityisesti tummennettuja kohtia lauseista ja keskustelevat, mitä yhteistä ja erilaista niissä on. Opettaja voi ohjeistaa oppilaita tekemään konkreettisia havaintoja, esimerkiksi have – har → alkaa samalla kirjaimella. Sen jälkeen oppilaat voivat tarkastella koko lauseita.

Övning 3: Jämför svenska med engelska

A:

Det finns en lista med svenska ord nedan. Eleverna ska fundera på vad orden kan heta på engelska. I den här övningen kan läraren uppmuntra eleverna att jämföra orden även med andra språk som de kan (t.ex. tyska).

<i>mjölk</i>	<i>bok</i>
<i>bröd</i>	<i>hus</i>
<i>dörr</i>	<i>koka</i>
<i>rum</i>	<i>sjuk</i>
<i>träna</i>	

B:

I den här övningen fördjupas jämförelsen mellan svenska och engelska. Meningen är att upptäcka likheter och skillnader i språkens strukturer. Eleverna ska särskilt granska de ord som är skrivna med fet stil. Dessutom ska de diskutera vilka likheter och skillnader de hittar. Läraren kan ge eleverna instruktioner att granska dem konkret, till exempel have – har → börjar med samma bokstav. Därefter kan eleverna undersöka de hela meningarna.

I **have** a cat.

Jag **har** en katt.

I have **a** dog. **The dog** is called Calle.

Jag har **en** hund. **Hunden** heter Calle.

I **come from** Jyväskylä.

Jag **kommer från** Jyväskylä.

We play**ed** football yesterday.

Vi spelade**de** fotboll igår.

There is ice cream in the freezer.

Det finns glass i frysen.

What is this?

Vad är det här?

Can you see me?

Kan du se mig?

There are two cars**s** in the yard.

Det finns två bilar**ar** på gården.

C: Tekstin ymmärtäminen

Oppilaat yrittävät muiden kielten osaamisen perusteella päätellä alla olevan tekstin sisällön. Muistuta oppilaille, että jokaista sanaa ei tarvitse ymmärtää. Pääasia, että oppilas ymmärtää pääkohdat.

C: Textförståelse

Eleverna ska med hjälp av kunskaperna i svenska och andra språk komma på innehållet i texten. Påminn eleverna att de inte behöver förstå varje ord utan det viktigaste är att förstå huvudsaker.

Hej!

Jag heter Elias och jag vill berätta om mig och mina hobbyer. Jag är tretton år gammal och bor i Stockholm. Jag har två systrar och en katt. Min favoritmat är hamburgare. Jag älskar att äta frukt, såsom banan och vattenmelon.

Jag går på sverigefinska skolan i Stockholm och det finns 20 elever i min klass. Mina favoritämnen är biologi, matte och engelska. Jag gillar också lektionerna i geografi. Jag brukar ha på mig svarta jeans, en vit t-shirt och en grå huvtröja. Jag är inte så intresserad av mode utan jag vill att kläderna känns bra.

På fritiden spelar jag fotboll och lyssnar på musik. När jag har tid, tittar jag på filmer och hänger med mina kompisar. Med kompisarna skejtar vi och spelar dataspel.

Vad gör du på fritiden?

**Kirjoita ylläolevaan tekstiin lyhyt vastaus, jossa kerrot samoja asioita itsestäsi!
Skriv ett kort svar på ovanstående texten. Berätta om samma saker, men om dig själv.**

Tehtävä 4: Riskisanat

Kuten yllä olevissa tehtävissä huomataan, on ruotsin ja englannin kielessä yhtäläisyyksiä. Joskus nämä yhtäläisyydet johtavat kuitenkin harhaan. Oppilaat tarkastelevat alla olevia fraaseja. He pohtivat alleviivatuille sanoille suomenkieliset merkitykset (apuna voi käyttää sanakirjaa/googlea), ja sen jälkeen he keskustelevat, kuinka merkitykset eroavat toisistaan. Harhaanjohtavat sanat ovat lihavotuna lauseissa.

Huom.! Tämä tehtävä on jo vaativa 7.-luokkalaisille. Se kuitenkin havainnollistaa hyvin sitä, kuinka samalta näyttävä sana voi joskus olla täysin erilainen merkitykseltään eri kielissä. Suosittelen tekemään teeman muut osiot ennen tätä. Osa ruotsinkielisistä esimerkeistä on absurdeja, mutta ne voivat toimia muistisääntönä eroavaisuuksien muistamisessa.

Övning 4: Falska vänner

Som vi märkt i tidigare övningar, finns det likheter mellan svenska och engelska. Ibland är dessa likheter dock vilseledande. I den här övningen ska eleverna ta en titt på fraserna och fundera på vad de betyder på finska. Här kan de använda ordboken eller Google som hjälpmedel. Därefter diskuterar de hur betydelserna skiljer sig från varandra. Eleverna kan jobba parvis eller i små grupper. Vilseledande ord är skrivna med fet stil i fraserna.

OBS! Denna övning kan vara utmanande för sjundeklassare. Övningen konkretiserar dock tydligt hur liknande ord kan ha vilseledande betydelse i olika språk. Jag rekommenderar att lösa andra övningar i detta tema innan ni börjar med den här övningen. En del av svenska exemplen är absurda men de kan fungera som minnesregel för att komma ihåg skillnaderna.

I **will** do it.

Jag **vill** göra det.

There are many kinds of **learners**.

Det finns olika typer av **lärare**.

Can you give me a **glass**?

Kan du ge mig en **glass**?

During the weekend, he **slept in**.

Förra helgen **somnade** han **in**.

I got the best birthday **gift**.

Jag fick den bästa födelsedags**giften**.

The fabric is made of cotton.

Fabriken är gjord av bomull.

My dad works as a **chef** in a restaurant.

Min pappa jobbar som **chef** på en restaurang.

That is the right **answer**.

Det där är det rätta **ansvaret**.

Huh, miten pitkä matka on ollut! Nyt olemme valmiita kotimatkaan, mutta sitä ennen kerrataan hieman opittua. Lopuksi tehdään itsearviointi omasta kielitietoisudesta ja näistä tehtävistä opitusta.

Kokoava tehtävä:

- Tiedän, missä ja miten kohtaan ruotsia omassa arkiympäristössäni.
- Osaan löytää mieleisiä keinoja ruotsin kielen opettelemiseen myös vapaa-ajalla.
- Tunnistan toimintaani vaikuttavia asenteita eri kieliryhmiä kohtaan.
- Tunnistan ruotsinkielisiä some-vaikuttajia nimeltä.
- Tunnistan eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä eri pohjoismaisten kielten (ruotsi, norja, tanska) välillä.

- Osaan hyödyntää taitojani eri kielissä (esim. suomi, englanti) ruotsin kielen opettelussa.
- Tunnistan yhtäläisyyksiä suomen ja ruotsin sanastoissa.
- Tunnistan eroja ja yhtäläisyyksiä englannin ja ruotsin välillä.
- Pystyn erottamaan harhaanjohtavia ilmauksia englannin ja ruotsin välillä.

Puh, vilken lång resa det har varit! Nu är vi redo för hemresan men innan det ska vi göra en liten repetition på det vi har lärt oss. Till slut gör vi en självbedömning gällande vår egen språkmedvetenhet.

En sammanfattande uppgift:

- Jag vet var och hur jag kan möta svenska språket i min vardag.
- Jag kan hitta intressanta sätt att lära mig svenska på fritiden.
- Jag kan känna igen attityder som påverkar mitt förhållningssätt gentemot olika språkgrupper.
- Jag känner igen svenskspråkiga influerars namn.
- Jag kan upptäcka likheter och skillnader mellan olika nordiska språk (svenska, norska, danska).
- Jag kan dra nytta av mina kunskaper i andra språk (t.ex. finska, engelska) när jag lär mig svenska.
- Jag känner igen likheter och skillnader i det finska och svenska ordförrådet.
- Jag känner igen likheter och skillnader mellan svenska och engelska.
- Jag kan känna igen vilseledande uttryck mellan svenska och engelska.

Alla olevista lähteistä saatu ideoita aineistopakettiin:

Idéer till materialpaket har jag hittat i nedanstående länkar:

<https://svenskanu.fi/laromaterial/>

<https://www.folkhalsan.fi/spraklekar/>

Kuvien lähteet:

Källor till bilder:

[https://fi.wikipedia.org/wiki/Tiedosto:EU_flaggan_och_de_nordiska_landernas_flaggor_\(1\).jpg](https://fi.wikipedia.org/wiki/Tiedosto:EU_flaggan_och_de_nordiska_landernas_flaggor_(1).jpg)

<https://www.freeimages.com/photo/tongue-1397595>

<https://www.freeimages.com/photo/two-swings-1568250>

<https://www.freeimages.com/photo/nuts-1170927>

<https://www.freeimages.com/photo/foot-1438151>

<https://www.freeimages.com/photo/number-1177134>

<https://www.freeimages.com/photo/ant-1368493>

<https://www.freeimages.com/photo/reindeer-1372564>

<https://www.freeimages.com/photo/stone-1555061>

<https://www.freeimages.com/photo/a-close-friend-1499922>

<https://www.freeimages.com/photo/ball-1418255>

<https://www.freeimages.com/photo/cow-1366498>

<https://www.freeimages.com/photo/shoe-1384193>

<https://www.freeimages.com/photo/mouse-1242875>

<https://www.freeimages.com/photo/house-1224030>

<https://www.freeimages.com/photo/rice-1194546>

<https://www.freeimages.com/photo/pigs-03-1547499>

<https://www.freeimages.com/photo/cucumber-1323263>

<https://www.freeimages.com/photo/bananas-1326090>

<https://www.freeimages.com/photo/watermelon-1506864>

<https://www.freeimages.com/photo/tomatoes-1326096>

<https://www.freeimages.com/photo/milk-1324604>

<https://www.freeimages.com/photo/juice-2-1328445>

<https://www.freeimages.com/photo/chocolate-1326151>

<https://www.freeimages.com/photo/macaroni-macro-1470950>

<https://pixabay.com/vectors/milk-carton-drink-white-beverage-25176/>

<https://pixabay.com/photos/bread-farmer-s-bread-crispy-baked-12810>

<https://pixabay.com/photos/yogurt-fruit-vanilla-strawberries-1442033/>

53/